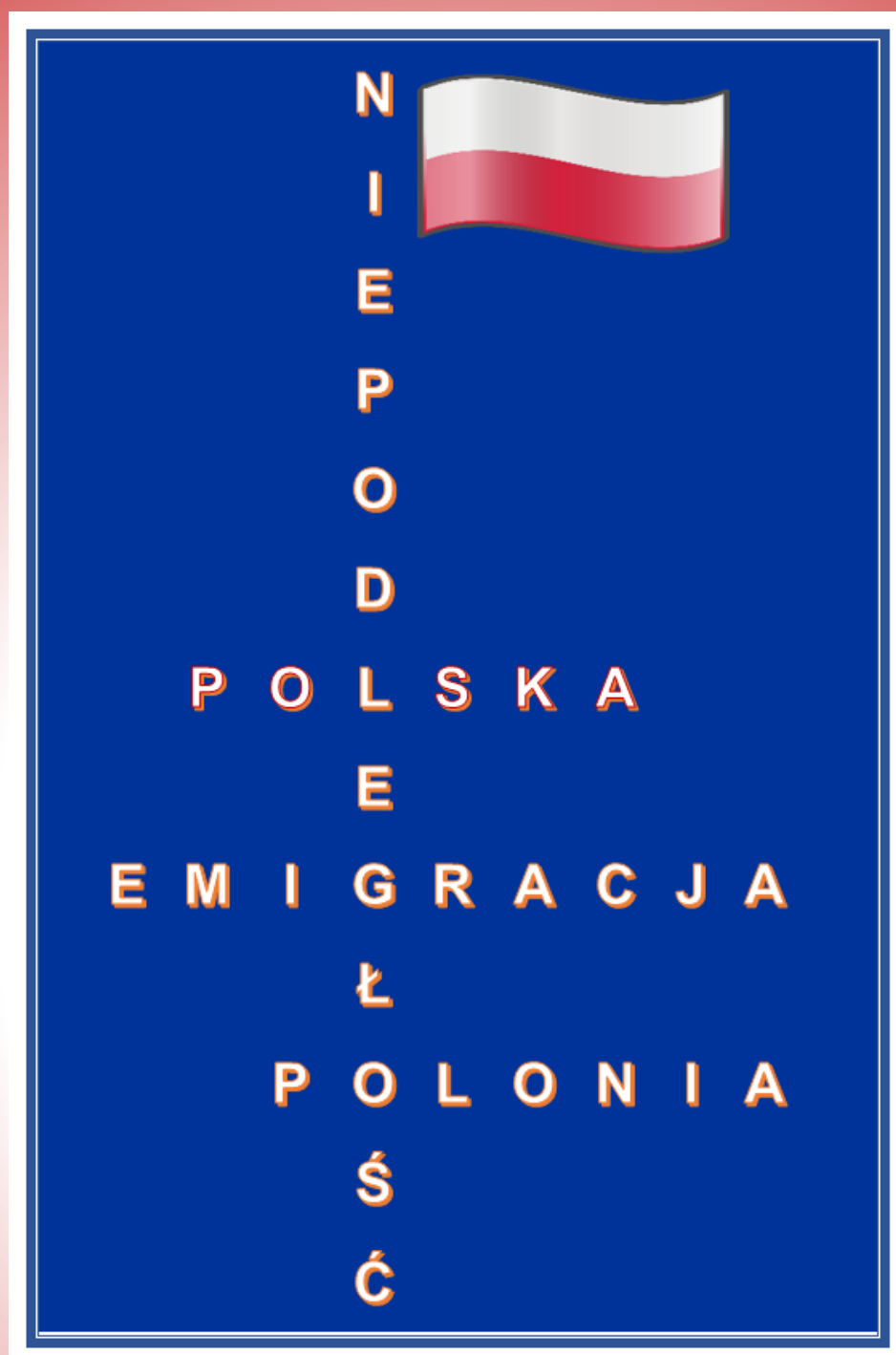

KONFERENCJA „CO NAS ŁĄCZY”

Londyn, marzec 2019 r.

Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii

Instytut Piłsudskiego w Londynie

**ZJEDNOCZENIE POLSKIE W WIELKIEJ BRYTANII.
FEDERATION OF POLES IN GREAT BRITAIN C.I.O.**

240 King Street, London W6 0RF.

Tel: 0208 741 1606

E-mail: office@zpwb.org.uk

Web: www.zpwb.org.uk

Londyn, czerwiec 2020

Zjednoczenie Polskie powstało w 1947 roku kiedy Rząd Brytyjski wycofał uznanie dla oficjalnego Rządu Polskiego II RP, który podczas wojny działał poza Krajem we Francji, a później w Londynie. Od tego czasu do roku 1990 Zjednoczenie reprezentowało interesy polskiej emigracji wobec władz brytyjskich.

Po przekazaniu Insygniów Władzy Państwowej II Rzeczypospolitej w grudniu 1990 r. Prezydentowi Lechowi Wałęsie przez ostatniego Prezydenta II RP Ryszarda Kaczorowskiego, pewne dotychczasowe obowiązki Rządu II RP na Uchodźstwie zostały przejęte przez Zjednoczenie.

Zjednoczenie jest uznawane za organizację reprezentującą polską grupę etniczną zamieszkałą w Wielkiej Brytanii przez Rząd Polski i Rząd Brytyjski jak również przez polonijne organizacje na świecie. Zjednoczenie istnieje w celu promowania i obrony nie tylko mniejszości polskiej żyjącej w Wielkiej Brytanii, ale także dobrego imienia Polski i Polaków. Propaguje też polską historię, kulturę i tradycje wśród Brytyjczyków poprzez współpracę integracyjną.

Konferencja pod hasłem „CO NAS ŁĄCZY” odbyła się w marcu 2019 r. w ramach trzyletniego programu obchodów stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

Celem konferencji było pogłębienie wiedzy o historii i charakterze kolejnych fal emigracji Polaków do Wielkiej Brytanii od XIX wieku. Prelegenci przedstawili tematy w różnorodny sposób i to jest odzwierciedlone w tekstach, które przygotowali do tej publikacji.

Tadeusz K. Stenzel
Prezes
ZPWB CIO

Działający od 1947 roku Instytut Piłsudskiego jest integralnie związany z polską obecnością w stolicy Wielkiej Brytanii. Powołany został pod nazwą Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski z inicjatywy Aleksandry Piłsudskiej oraz bliskich współpracowników Marszałka.

Londyński Instytut był jedną z pierwszych polskich organizacji kulturalnych i edukacyjnych założonych po II wojnie światowej w Wielkiej Brytanii.

Zajmuje się on gromadzeniem, zabezpieczaniem, przechowywaniem oraz udostępnianiem materiałów historycznych (archiwaliów, publikacji i eksponatów muzealnych) z okresu współczesnej historii Polski, w szczególności tych bezpośrednio lub pośrednio dotyczących osoby marszałka Józefa Piłsudskiego i jego współpracowników.

Do zadań Instytutu należy również rozpowszechnianie wiedzy o Polsce wśród szerokiej społeczności - zarówno polskiej, jak i angielskiej, począwszy od naukowców, a skończywszy na młodzieży szkolnej. Instytut osiąga ten cel poprzez prowadzenie samodzielnych badań, wydawanie opracowań historycznych, a także organizację odczytów, wykładów i wystaw związanych ze swoim patronem oraz rocznicami niepodległościowymi.

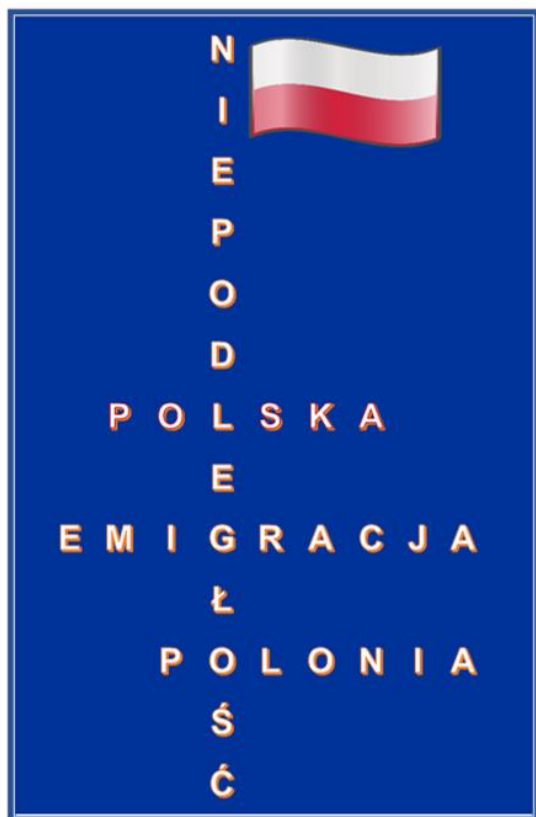
Stanowiące ważną część polskiego dziedzictwa kulturowego na Wyspach Brytyjskich, przechowywane w Instytucie Piłsudskiego w Londynie zbiory - prezentowane podczas wystaw, prelekcji lekcji szkolnych, spotkań rocznicowych - przyczyniają się do wzrostu poczucia przynależności do grupy etnicznej i wzbudzania uczuć patriotycznych oraz zapewniają wewnątrzgrupową transmisję kulturową. Dwujęzyczne ekspozycje zbiorów oraz publikacje pełnią funkcję ambasadora polskości na Wyspach.

Anna Stefanicka
Sekretarz Generalny

Mieczysław Stachiewicz
Prezes do 2020 r.

ROZBIORY

**DRUGA WOJNA ŚWIATOWA
I OKRES PO ZAKOŃCZENIU
DZIAŁAŃ WOJENNYCH**

Solidarność

ROK 2004

„...dzielą nas góry i rzeki ...wspólnie biją nasze serca...”

(Ignacy Paderewski)

KOMITET ORGANIZACYJNY ORAZ REDAKCYJNY:

- Bogna Maramaros – ZPWB
- Anna Stefanicka – Instytut Piłsudskiego w Londynie
- Teresa Szadkowska - Łakomy i Jagoda Kaczorowska
(autorki „Listopad 1918 – Czy to jest wczoraj czy jutro narodu?”)

Zespół redakcyjny oraz sponsorzy
nie odpowiadają za zawartość tekstów prelegentów.

SPIS TREŚCI

POŁONIA W WIELKIEJ BRYTANII DO 1939 r. <i>Dr hab. Paweł Duber</i>	6
POWOJENNA EMIGRACJA, LATA 1940 – 1970 <i>Stanisław Berkieta</i>	10
PAŃSTWO POLSKIE NA UCHODŹSTWIE <i>Jolanta Sabbatówna</i>	16
EMIGRACJA NIEPODLEGŁOŚCIOWA - POLSKA poza POLSKĄ <i>Teresa Szadkowska-Łakomy i Jagoda Kaczorowska</i>	26
SOLIDARNOŚĆ A EMIGRACJA <i>Wiktor Moszczyński</i>	40
OSTATNIA FALA MIGRACJI Z POLSKI DO WIELKIEJ BRYTANII <i>Tomasz Machura</i>	46
ORGANIZACJE ZPWB <i>Tadeusz Stenzel</i>	50
PROGRAM KONFERENCJI	55

W momencie oddania publikacji do druku przeżywamy skutki pandemii Koronawirusa (COVID-19). Wszelkie planowane działania z udziałem publiczności są obecnie mocno ograniczone. Jedynie kontakty zdalne zespołów i organizacji częściowo wypełniają potrzeby działań społecznych.

Żyjemy w nadziei, że sytuacja się poprawi i że w bliskiej przyszłości będziemy mogli się znów spotykać kiedy obecne restrykcje nie będą już potrzebne.

POLONIA W WIELKIEJ BRYTANII DO 1939 r.

Dr hab. Paweł Duber

Co należy rozumieć pod pojęciem Polonii?

„Terminem Polonia tradycyjnie określa się osoby polskiej narodowości i ich potomków, które w wyniku procesów migracyjnych znalazły się za granicą, zachowując polską świadomość narodową lub świadomość polskiego pochodzenia, tworzą w krajach osiedlenia skupiska podtrzymujące poczucie więzi z kulturą polską i/lub krajem ojczystym”.¹

Podział dziejów Polonii w Wielkiej Brytanii do 1939 r. na trzy okresy:

Lata trzydzieste XIX w. do 1886 roku: okres, w którym dominuje typ uchodźstwa politycznego.

Lata 1886 - 1918: okres „mieszany”, w którym zaczyna dominować typ emigracji zarobkowej, jednak w dalszym ciągu pewne grupy emigrantów prowadzą działalność o charakterze politycznym.

Lata 1918 - 1939: okres emigracji o charakterze zarobkowym.

Czynniki mające istotny wpływ na liczebność Polonii w Wielkiej Brytanii:

1. Geograficzne oddalenie od Polski.
2. Słaba znajomość kultury i języka angielskiego wśród polskich elit politycznych i społecznych.
3. Większe znaczenie polityczne Francji z punktu widzenia sprawy polskiej w czasach zaborów.
4. Problemy gospodarcze Wielkiej Brytanii w okresie dwudziestolecia międzywojennego; wysokie bezrobocie i stosunkowo trudny dostęp do rynku pracy dla obcokrajowców.

Podstawowe dane liczbowe dotyczące Polonii w Wielkiej Brytanii do 1939 r.:

1. W latach 1831 – 1857 liczba emigrantów polskich w Wielkiej Brytanii nigdy nie przekroczyła stanu 800 - 900 osób.
2. Wraz ze zmieniającym się charakterem Polonii z politycznej na zarobkową rośnie także liczba Polaków w Wielkiej Brytanii. Do 1939 r. nie przekroczyła ona jednak stanu 5 000 osób.

¹ Cyt. za: K. Tarka, Polonia w Wielkiej Brytanii 1918 – 1939, Toruń: Wydawnictwo MADO, 2005, s. 5.

Procesy, które doprowadziły do powolnego przekształcenia Polonii z wychodźstwa politycznego w emigrację zarobkową:

1. Upadek powstania styczniowego i niekorzystne zmiany w sytuacji międzynarodowej z punktu widzenia sprawy polskiej.
2. Procesy globalizacyjne: przemiany gospodarcze, uprzemysłowienie, otwarcie rynków pracy, zwiększona mobilność ludności zamieszkującej ziemię polską.

Przykłady działalności politycznej emigrantów polskich w Wielkiej Brytanii:

Środowiska polityczne związane z Hotelem Lambert (Władysław Zamoyski, Gustaw Małachowski, Ludwik Plater, Stanisław Koźmian, Józef Bem).

Sekcja Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, utworzona w 1834 r. (Wiktor Heltman, Wojciech Darasz, Tadeusz Krępowiecki, Stanisław Worcel).
Organ prasowy: „Demokrata Polski”, początkowo wydawany w Paryżu, od 1852 r. w Londynie.

Gromady Ludu Polskiego, istniejące w latach 1835–1846 (Stanisław Worcel, Tadeusz Krępowiecki).

Gromada Rewolucyjna Londyn Ludu Polskiego, utworzona w 1856 r. (Zygmunt Świątosławski, Ludwik Oborski).

Zjednoczenie Emigracji Polskiej, powstałe w 1862 r. (Napoleon Żaba).

Związek Ludu Polskiego w Londynie, istniejący w latach 1872 – 1877 (Ludwik Oborski, Jan Kryński, Walery Wróblewski i Teofil Dąbrowski).

Działalność polskich socjalistów w Wielkiej Brytanii na przełomie XIX-XX w. (m.in. w latach 1891 – 1903. w Londynie wydawany był tygodnik „Przedświt”).

Polski Komitet Informacyjny w Londynie, utworzony w 1914 r. (m.in. z udziałem Roberta Williama Setona – Watsona, od 1917 r. z Augustem Zaleskim na czele).

Najważniejsza organizacja angielska wspierająca emigrantów polskich na terenie Wielkiej Brytanii:

Literackie Towarzystwo Przyjaciół Polski (Literary Association of the Friends of Poland). Powołane z inicjatywy Thomasa Campbella, istniało w latach 1832 – 1922. Organ Prasowy: „Polonia or Monthly Reports on Polish Affairs”.

„Naszym celem jest skupić uwagę Brytyjczyków na Polsce i Rosji, rozprzestrzeniać ogólną wiedzę o historii dawnego Królestwa Polskiego i wypadkach w nim zaszłych, zbierać wszystkie te informacje, które mogą żywo zainteresować opinię publiczną położeniem tego nieszczęśliwego kraju i sprawić, by sprawa polska była dyskutowana przez wszystkie klasy Brytyjczyków”.²

² Cyt. za: K. Marchlewicz, Charles Dickens w Literackim Towarzystwie Przyjaciół Polski w Londynie, „Przegląd Historyczny”, 1996, nr 3, s. 591.

Organizacje popierające oświatę wśród polskiego wychodźstwa:

Towarzystwo Dam dla Popierania Uczącej się Młodzieży Polskiej (1833).
Przewodnicząca: Maria Falkenhagen – Zaleska.

Towarzystwo Narodowej Pomocy dla Dzieci Emigrantów Polskich w Anglii (1852).
Przewodnicząca: Maria Falkenhagen – Zaleska.

Polska emigracja zarobkowa w Wielkiej Brytanii – podstawowe fakty:

Główne skupiska ludności polskiej: Londyn, Manchester, Glasgow, Lanark, Leeds, Liverpool, Sheffield.

Struktura zawodowa:

- rzemieślnicy: szewcy, fryzjerzy, stolarze itd. (ok. 70 %)
- robotnicy zatrudnieni w przemyśle wydobywczym i tkactwie
- służba domowa
- inteligencja (kilkanaście osób)

Organizacje polonijne w Wielkiej Brytanii:

Towarzystwo Polskie założone w 1886 r. Siedziby: - 38 Charles Square (od 1907 r.)
- 71 Park Street, Camden Town (od 1932 r.)

Liczebność: ok. 60 – 150 osób. Działacze: Julian Kulesza, Józef Marczak, Teofil Witta.

Polskie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności (1920 – 1922). Liczebność: kilkanaście osób.

Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami Zamieszkałymi Zagranicą im. Adama Mickiewicza (oddział w Londynie), założone w 1923 r.

Koło Polaków w Manchesterze (ok. 200 członków). Działacze (lata 30.):

Michał Szpak (prezes), Jan Wiśniewski (wiceprezes).

Polska Misja Katolicka w Londynie (od 1894 r.). Rektor w latach 1926 – 1938: ksiądz Teodor Cichos .

1930 r. - konsekracja pierwszego kościoła polskiego w Londynie (Devonshire Street, Islington³).

Towarzystwo Polsko – Katolickie (od 1932 r.). Działacze:

Konstanty Woźniacki (prezes), Stefan Drażewski (sekretarz)

³ Od 1938 r. ulica nazywa się Devonian Road (<https://www.islington.gov.uk/~media/sharepoint-lists/public-records/leisureandculture/information/adviceandinformation/20172018/20170929streetswithastoryseptember2017.pdf>). Dalsze informacje o Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii: <https://www.pcmew.org/pages/o-nas/> [Przyp. red.]

Dwa cytaty o działalności:

Maria Dąbrowska o pracy w polskiej szkółce przy Towarzystwie Polskim w latach 1913 – 1914:

„W pobliżu tego placu mieszkało wówczas dużo Polaków. Byli to przeważnie robotnicy, którzy pracowali w londyńskich fabrykach od wielu lat, a ich dzieci chodziły do angielskiej szkoły i powoli zapomniały mówić po polsku. Więc żeby nie zapomniały, rodzice kazali im biegać wieczorami na Charles Square do Towarzystwa Polskiego, które tam dzierżawiło mały narożny dom. W tym domu, w pokoju obok dużej sali, dzieci uczyły się po polsku, bawiły się, śpiewały”.⁴

Fragment sprawozdania ks. T. Cichosa dla abp. Hlonda z działalności Polskiej Misji Katolickiej w Londynie:

„Praca duszpasterska połączona jest z nadzwyczajnymi trudnościami ze względu na zbyt wielką odległość i ze względu na ludność mieszaną pod względem narodowości i wyznania. Gorzej niż na kresach! Obojętność religijna, małżeństwa mieszane, praca u żydów (sic!), uczęszczanie dzieci do szkół niekatolickich, gra w konie i z nią połączona wiara w sny (konie trzeba wyśnić), to główne bolączki naszej kolonii”.⁵

Podstawowa bibliografia:

Davies N., The Poles in Great Britain 1914 – 1919, „The Slavonic and East European Review, 1972, vol. 118.

Marchlewicz K., Charles Dickens w Literackim Towarzystwie Przyjaciół Polski w Londynie, „Przegląd Historyczny”, 1996, nr 3.

Nowak – Kiełbikowa M., Z dziejów Polonii angielskiej w dwudziestoleciu międzywojennym (1919 – 1939), „Kwartalnik Historyczny”, 1976, nr 1.

Pajewski J., Wokół sprawy polskiej : Paryż - Lozanna - Londyn, 1914-1918, Poznań : Wydaw. Poznańskie, 1970.

Paradowska K., Polacy w Wielkiej Brytanii do 1939 roku, [w:] Polonia w Europie, pod red. B. Szydłowska – Ceglowska, Poznań : PAN, 1992.

Pudłocki T., Ambasadorzy idei. Wkład intelektualistów w promowanie pozytywnego wizerunku Polski w Wielkiej Brytanii w latach 1918 – 1939, Kraków : Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica", 2015.

Radzik T., Działalność oświatowa emigracji polskiej w Wielkiej Brytanii w latach 1852 – 1939, „Przegląd Historyczno – Oświatowy, 1984, nr 2.

Tarka K., Polonia w Wielkiej Brytanii 1918 – 1939, Toruń: Wydawnictwo MADO, 2005.

⁴ Cyt. za: T. Radzik, Działalność oświatowa emigracji polskiej w Wielkiej Brytanii w latach 1852 – 1939, „Przegląd Historyczno – Oświatowy, 1984, nr 2, s. 174.

⁵ Cyt. za. K. Tarka, Polonia w Wielkiej Brytanii 1918 – 1939, Toruń: Wydawnictwo MADO, 2005, s. 97)

POWOJENNA EMIGRACJA, LATA 1940 - 1970

Stanisław Berkiet

Moja Rodzina

Aby nadać pewne tło temu co będę przedstawiał chciałbym w wielkim skrócie przedstawić Wam moją rodzinę. W pewnym sensie ona obejmuje wszystkie elementy powojennej emigracji do Wielkiej Brytanii.

Mój Ojciec, po wstępnym działaniu w Związku Walki Zbrojnej w Warszawie zdecydował dołączyć do wojska polskiego poza granicami kraju. Niestety znalazł się w rosyjskiej niewoli i po okresie w zamku w Przemyślu i obozie w Starobielsku wysłano go do obozu w Kottas. Po tak zwanej amnestii w skutku Umowy Maiski-Sikorski, dotarł do Dżambul gdzie do momentu wstąpienia do wojska polskiego, pracował w biurze Męża Zaufania Ambasady RP. Wędrówka z Drugim Korpusem Polskim prowadziła go przez Irak, Egipt i Włochy. W Wielkiej Brytanii wylądował w Glasgow i był wysłany do obozu w Foxley w 1946.

Moja Matka mieszkała niedaleko Nowogródka skąd z rodziną była wywieziona na Sybir. Ojciec wysłał Ją i młodszą siostrę do Buzułuku gdzie formowało się wojsko polskie. Ona była pobrana do Pomocniczej Służby Kobiet i służyła w 316-tej Kompanii Transportowej, prowadząc ciężarówki podczas kampanii włoskiej. Wylądowała z wojskiem w Wielkiej Brytanii w 1946 roku.

Jej Siostra, będąca dużo młodsza, nie mogła wstąpić do wojska i była wysłana do szkoły w Ishfahanie skąd znalazła się w Jerozolimie w Junactwie. Dopiero przyjechała do Anglii transportem w 1947 roku.

Mój Teść mieszkał we Lwowie i we wrześniu 1939 roku, z ojcem i stryjem przedostał się do Rumunii. Z Rumunii przeniósł się do Francji gdzie wojsko polskie się formowało w Coetquidan. Walczył w Drugiej Dywizji Strzelców Pieszych w rejonie Belfort na granicy szwajcarskiej do momentu upadku Francji. Internowany w Szwajcarii uciekł i dołączył do Drugiego Korpusu Polskiego. Po kampanii włoskiej i dalszych przygodach przyjechał do Wielkiej Brytanii na początku 1947 roku i był pomieszczony w obozie w Husbands Bosworth.

Teściowa była studentką Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (SGPIS) w Warszawie podczas okupacji. Była ściągnięta z ulicy przez Niemców i zesłana na przymusowe prace w niemieckiej fabryce amunicji. Po wyzwoleniu przedostała się do Francji gdzie poznała teścia i jako żona, z nim przyjechała do Husbands Bosworth.

Siostra teścia była młodą dziewczynką we Lwowie i po wyjeździe ojca i brata została z matką na miejscu. Przetrwały wojnę ale jako konsekwencją Akcji Wisła zostały przeniezione do Wrocławia. W 1958 roku wyszła za mąż „oddalnie” za znajomego z rodziny w Wielkiej Brytanii i w ten sposób dostała pozwolenie na przyjazd do Wielkiej Brytanii.

A więc mamy sześć zupełnie innych wydarzeń kończących się przyjazdem i zamieszkaniem w Wielkiej Brytanii jako emigracja niepodległościowa – polityczna.

Wojenne Przemieszczenia

W latach 1939-1945 były to przemieszczenia ludności polskiej na skutek wojny i każdy wierzył, że szybko wróci do Kraju.

Pierwszą grupą, która dotarła do Wielkiej Brytanii byli marynarze. 1 września 1939 roku do portu Rosyth w Szkocji dotarły 3 niszczyciele a po rozpoczęciu wojny dołączyły dwie łodzie podwodne i różne większe statki Polskiej Żeglugi Morskiej. Marynarka była całkowicie wcielona pod struktury Brytyjskie, a siedzibą były Plymouth a później Harwich.

Druga dużo większa grupa, bo ponad 20 tysięcy, trafiła pomiędzy kwietniem a czerwcem 1940 roku. Była to ewakuacja Rządu na Uchodźstwie, który działał najpierw w Paryżu, a potem w Angers, jego pracownicy i rodziny. Tymi samymi transportami ewakuowano pozostałe oddziały wojska polskiego znajdujące się w Coetquidan. Odtwarzane we Francji Wojsko Polskie liczyło około 85 000 żołnierzy ale w momencie kapitulacji Francji większość była zaangażowana w walce zbrojnej. Transporty z Brest przewiozły żołnierzy – w wielkim stopniu samych oficerów i podoficerów – do Southampton skąd przemieszczono ich do Szkocji gdzie rozpoczęto tworzenie Pierwszego Korpusu Polskiego.

Trzecią grupą było lotnictwo polskie operujące z baz w południowej Francji. Od 1940 roku 557 polskich pilotów wraz z 6,400 żołnierzami operowało we Francji. Różnymi drogami znaleźli się w Wielkiej Brytanii gdzie polskie siły przeszły pod komendę brytyjską i były rozproszone po całej Anglii.

Szkocja

Poza Marynarką i Lotnictwem, Szkocja stała się bazą wojsk polskich na terenie Wielkiej Brytanii i tworzący się Pierwszy Korpus Polski otrzymał zadanie obrony wschodniego wybrzeża Szkocji. By zasilić potrzeby w Pierwszym Korpusie, od 1942/3 roku przemieszczono do Szkocji spore grupy osób z tworzącego się Drugiego Korpusu oraz Pomocniczej Służby Kobiet - w sumie około 18 000 żołnierzy znalazło się w obozach wojskowych w Szkocji.

W składzie Pierwszego Korpusu, między innymi była Czwarta Brygada Kadrowa Strzelców, która była później przetworzona na Pierwszą Samodzielną Brygadę Spadochronową. Dla Brygady przewidziano rolę we wspomocy działaniom dywersyjnym w Polsce. Jednak w 1944 roku przeniesiono Brygadę do Stamford w Anglii gdzie przygotowywano się do akcji „Market Garden” w Arnhem. Była również Druga Brygada Strzelców, która była przemianowana na Pierwszą Dywizję Pancerną i później wzięła udział pod dowództwem Generała Maczka w akcjach we Francji, Belgii, Holandii i w Niemczech. Reszta Pierwszego Korpusu pozostała w Szkocji pełniąc rolę taktyczną, szkoleniową, służb medycznych i wsparcia logistycznego.

W latach 1941-1943 między innymi powstały: Ośrodek Kształcenia Handlowego w Glasgow, Polski Wydział Lekarski w Edynburgu, Polskie Studium Weterynarstwa w Edynburgu, Polskie Studium Prawno-Administracyjne w St. Andrews oraz Studium Pedagogiczne w Edynburgu. Główne centra jednostek polskich to był rejon w hrabstwie Fife na północ od Edynburga oraz rejon Peebles na południu.

Trzeba również wspomnieć o obozie na wyspie Bute gdzie znalazły się osoby, które w różny sposób nie pasowały Naczelnemu Wodzowi – obóz ten był kolokwialnie znany jako „Wyspa Żmij”.

Zakończenie Wojny

Po zakończeniu działań wojennych, Polacy znajdowali się rozproszeni po wielu krajach świata. Pod koniec 1945 roku i na początku 1946 roku była bardzo silna presja Rządu Brytyjskiego by Polacy wrócili do Kraju. W marcu 1946 roku dano do ręki każdemu żołnierzowi Drugiego Korpusu list od Ministra Spraw Zagranicznych Ernesta Bevan, w którym stwierdził, że (cytuje) „jest w interesie Polski by żołnierze wrócili do swego Kraju” oraz że „gwarancje Rządu Warszawskiego są całkowicie do przyjęcia”. Jednak, w tym samym piśmie Minister stwierdził, że będą prowizje dla osób nie chcących wracać do Kraju na pozostanie w Wielkiej Brytanii. Z różnych powodów większa ilość osób zdecydowała na pozostanie poza Polską. W szczególności na tle nowo ustalonych granic, żołnierze Drugiego Korpusu ze stron Kresowych nie mieli domów ani często rodzin, do których mogli powrócić - poza tym osobiście znali co to znaczyło żyć pod terrorem sowieckim. W lipcu 1946 roku rozpoczęła się ewakuacja do Wielkiej Brytanii.

Na pierwszym miejscu ewakuowano wojsko z Włoch. Następnie pozostałe jednostki wojskowe na Bliskim Wschodzie. Przemieszczono je do różnych obozów po całej Wielkiej Brytanii, ale byli oni częściowo przemieszczani pułkami, a więc w obozach często byli ich kapelani oraz była pewna struktura wojskowa. Obozy te były obozami po wojskach amerykańskich i kanadyjskich lub obozy więzienne, bardzo prymitywne i często pozostawione w złym stanie. One wszystkie

były oddalone od większych miast aby utrudnić wzajemne kontakty. Niemniej jednak szybko przekształciły się na typowo polskie wioski.

W ramach przyjęcia tej emigracji uchodźczej Rząd Wielkobytyjski widział te obozy jako służące demobilizacji i przygotowaniu do życia cywilnego. Dla wojska i marynarki zarządzającym programem, był Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia (PKPR) - Polish Resettlement Corps zorganizowany w pięć rejonowych sztabów na podstawie brytyjskiego wojska - dla lotnictwa był Polish Airforce Resettlement Corps utworzony w Coltishall, Suffolk. W ramach działań PKPR i później Polskiego Związku Edukacji stworzono miejsca przygotowania do życia cywilnego tak jak szkoły inżynierskie (Millom), administracji (Bottisham), przygotowanie do matury (Lilford).

Polski Uniwersytet na Obczyźnie (PUNO) po upadku Francji znalazł swe miejsce w Londynie i prowadził studia w języku polskim. Obok PUNO powstały tak zwane PUC - (Polish University Colleges) przygotowujące dorosłych do dyplomów i nostryfikacji kwalifikacji zawodowych. Poza uczelniami w Szkocji, powstały Szkoła Prawa w Oxfordzie, Szkoła Architektury w Liverpool oraz Szkoła Inżynieryjna w Londynie.

Rząd Wielkobytyjski przewidział działanie PKPR jako dwuroczny program przygotowujący do życia cywilnego. Interpretacja żołnierzy w sprawie „demobilizacji” była różna, ale widać z opisów pułkowych, że „przysięga żołnierska” trwała dalej.

Kolejnymi grupami przemieszczonymi do Wielkiej Brytanii były osoby cywilne i młodzież znajdująca się w obozach polskich w Indiach, Afryce i na Bliskim Wschodzie. Ostatni obóz likwidowany to w Libanie w 1952 roku. Na marginesie mówi się dużo dzisiaj o pokoleniu „Windrush”. Na jednym z pierwszych transportów Windrush, znalazły się rodziny polskie przemieszczone z Iraku do Meksyku w 1942 roku.

A ostatnia grupa uchodźcza przyjeżdżająca do Wielkiej Brytanii to Polacy z obozów w Niemczech i Austrii. Po wyzwoleniu z obozów koncentracyjnych lub z miejsc przymusowej pracy Polacy znaleźli się w obozach w Niemczech (obozach w sferze brytyjskiej lub amerykańskiej). Nacisk aliantów by Polacy wrócili do Kraju był taki sam jaki odczuli żołnierze Drugiego Korpusu. Władze alianckie

ograniczyły tworzenie organizacji społecznych gdyż bali się odruchu zwartej grupy Polaków przeciwko Niemcom, a jednocześnie chcieli się pozbyć Polaków jak najszybciej. W końcu ci którzy zdecydowali na uchodźstwo, poza licznymi osobami, które otrzymały pozwolenie na wyjazd do Stanów Zjednoczonych, byli przemieszczeni do Wielkiej Brytanii.

W Wielkiej Brytanii poza obozami dla żołnierzy i ich rodzin, powstały kolejne obozy dla uchodźców cywilnych. One miały ten sam charakter co pierwsze żołnierskie obozy ale polegały na pomocy księży Polskiej Misji Katolickiej by ustalić centra życia społecznego. Z czasem PKPR był rozwiązany i rolę nadzoru objęły National Assistance Board, National Service Hostels Corporation oraz władze lokalne.

Na marginesie trzeba wspomnieć, że istniały nieporozumienia jurysdykcyjne pomiędzy Biskupem Polowym, który stał się Ordynariuszem dla uchodźców cywilnych (3/10/1941), Misją Katolicką i hierarchią brytyjską a w szczególności po demobilizacji. Sprawa była dopiero ostatecznie rozwiązana Konstytucją Apostolską Exul Familia w 1951 oraz umową kapelanów w Wielkiej Brytanii z sierpnia 1980 roku.

Jak wcześniej wspomniałem z pomocą finansową Rządu Brytyjskiego powstawały w Wielkiej Brytanii od 1942 roku polskie uczelnie na różnych poziomach włącznie z polskimi szkołami dla młodzieży. Jednak po cofnięciu uznania dla Rządu na Obczyźnie w lipcu 1945 roku, zakazano przyjmowania nowych studentów i z czasem zamknięto te uczelnie. Od 1947 roku działał tak zwany Committee for Education of Poles in Great Britain, który nadzorował stworzone przy obozach przedszkola, szkoły i wyższe uczelnie, ale i te do 1954 roku zlikwidowano lub włączono w lokalne uczelnie – na przykład szkoła inżynieryjno-technologiczna PUC w Londynie była wciągnięta do Battersea Polytechnic (późniejszy Surrey University). Jedynie pozostały dwie prywatne szkoły polskie: Pitsford dla dziewcząt oraz Fawley Court dla chłopców, które działały w ramach polityki edukacyjnej Wielkiej Brytanii. Od tego momentu, polskie sobotnie

szkoły prowadzone przez Polską Macierz Szkolną (PMS) jak i wiele organizacji wychowawczych musiało być finansowo samowystarczalne.⁶

Wracając na chwilę do PKPR chciałbym wspomnieć, że miał on do dyspozycji ponad 170 obozów ulokowanych raczej na wsi i oddalonych od większych miast. Z każdego względu były to bardzo prymitywne warunki ale bardzo szybko zagospodarowano je na typowo polskie wsie z własną kaplicą, przedszkolem i salą na spotkania towarzyskie, wyświetlanie filmów itp. Dla informacji podaję miejsca i dane niektórych tych obozów:

- ❖ Northwick Park, Gloucestershire. Działał w latach 1948 - 1969. Ten obóz na terenie byłego amerykańskiego szpitala wojskowego, a przez krótki okres obozem dla jeńców, obejmował 70 akrów terenu i ogarniał ponad 1 000 osób, raczej cywilnych.
- ❖ Hodgemoor, Chalfont St. Giles. Działający od 1947 do 1962 roku mieścił Karpacką Brygadę.
- ❖ Ilford Park, Newton Abbot. Był amerykański szpital wojskowy na obszarze 45 akrów ziemi, działał od 1948 roku. W ramach konsolidacji obozów w 1969 roku przeniesiono do Ilford Park starsze osoby z pozostałych obozów tak jak Northwick Park. W 1987 roku, na 9 akrach, zbudowano nowe pomieszczenia, które do dziś służą jako szpital i dom dla starszych⁷.
- ❖ Husbands Bosworth, Leicestershire. Obóz działał od 1948 do 1956 i około 500 osób w nim przebywało. Obóz miał swoją kaplicę, przedszkole oraz grupę dramatyczną.
- ❖ Melton Mowbray, Leicestershire, była baza lotnicza. Obóz działał od 1946 do 1960 i był rozmieszczony na trzech lokalizacjach. Nie mieszczono jednorazowo więcej niż 1,100 osób. Sporo z nich wyjechało do USA i Argentyny i ostatecznie w latach 50-tych ustabilizowało się na około 700 osób.
- ❖ Delamere, Cheshire. Obóz na terenie amerykańskiej bazy wojskowej działał od 1946 do 1961 roku i między innymi mieścił Dowództwo Drugiego Korpusu oraz Drugi Korpus Artylerii, którego maskotką był „Wojtek”.
- ❖ Foxley, Hereford. Obóz był na terenie amerykańsko-kanadyjskiej bazy wojskowej, później przemienionego na amerykański szpital. Działając od 1946 do 1958 roku mieścił on część Dowództwa Drugiego Korpusu, rodziny wojskowe, szpital wojskowy oraz liceum dla dziewcząt.
- ❖ Penley, Walia. Był obozem na obszernym terenie amerykańskiej bazy szpitalnej, do którego wprowadził się Polski Ogólny Szpital nr 3 działający przez całą wojnę przy Drugim Korpusie. Poza obozem gdzie znajdował się szpital, oraz pomieszczenia dla służb lekarskich i pomocniczych były trzy obozy dla osób cywilnych. Szpital specjalizował się w leczeniu gruźlicy oraz opieką nad osobami umysłowo chorymi.
- ❖ Penrhos, Walia. Obóz powstał na brytyjskiej bazie lotniczej. On działał od 1946 a dziś jest Domem Spokojnej Starości i Szpitalem dla starszych. Ten ośrodek był przez wiele lat prowadzony przez Stowarzyszenie Polskich Kombatantów (SPK).

Dalsza Wędrówka

Na tym nie zamknęła się ta wędrówka życiowa. Po przyjeździe Drugiego Korpusu do Wielkiej Brytanii pozostałe obozy w Szkocji zaczęły się zamykać i dużo osób przenieśli się do obozów na południu. Szacuje się, że pozostało w Szkocji około 8 tysięcy Polaków. Program PKPR przewidywał dwa lata przygotowania się do cywila

⁶ Początkowo szkoły były prowadzone przez powstałe w 1941 r. Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego Zagranicą (ZNPZ) oraz SPK od 1946 r. Polska Macierz Szkolna została założona w roku 1953. Pierwotnym celem PMS było wydawanie podręczników dla szkół przedmiotów ojczystych. Z czasem PMS zaczęła zakładać polskie szkoły sobotnie. Od wielu lat współpracuje z brytyjską komisją egzaminacyjną w przygotowywaniu egzaminów z języka polskiego. [Przyp. red.]

⁷ Specyficznie dla polskich weteranów, którzy walczyli po stronie aliantów. (Churchill's Promise) [Przyp. Red.]

i w żaden sposób nie gwarantował ani obywatelstwa brytyjskiego, ani mieszkania, ani pracy – trzeba było polegać na sobie. Przy trudnościach życiowych i zrozumieniu, że pobyt na uchodźstwie nie będzie krótki, wiele osób wybrało kolejne przemieszczenie do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Argentyny lub Australii. W okresie do 1955 roku z 200 tysięcy osób przybyłych do Wielkiej Brytanii około 60 tysięcy ruszyło do Australii i 20 tysięcy do Kanady. W ramach szybszego odejścia żołnierzy i rodzin z obozów wraz z dalszą emigracją zaczęła się konolidacja i ostateczna likwidacja obozów w Wielkiej Brytanii.

Polski Październik

Została jeszcze jedna powojenna emigracja. Po Polskim Październiku w 1956 roku i zmianach na szczeblu władz w Polsce zaszły zmiany w stosunku do rodzin mieszkających poza Krajem. Pozwolono na wyjazd stały do rodzin i skorzystały z tego szczególnie żony oraz rodzice żołnierzy pozostałych po wojnie w Wielkiej Brytanii.

Podsumowanie

Okres powojenny był bardzo trudny z punktu widzenia pracy i wiele osób było zmuszone do pracy poza fachem. Na tle przyjęcia Rosji do sojuszu dużą rolę w Wielkiej Brytanii odgrywała propaganda pro-sowiecka. Związki zawodowe będąc pro-komunistyczne tworzyły opór przeciwko pracy dla Polaków. Społeczeństwo Angielskie na tle tej propagandy nie rozumiało dlaczego Polacy nie chcą wracać do własnych domów i hasła „Poles go home” widniały na wielu transparentach.

Jednocześnie wiele przybyłych osób było bez rodzin i dla nich jedyną rodziną to był pułk, brygada, kompania, obóz. Wyjście z obozu jako cywil przynosiło dodatkowe zmartwienia. Kościół odegrał ważną rolę dla całej emigracji niepodległościowej a organizacje tak jak SPK, Starsze Harcerstwo i Polska YMCA⁸ były bardzo ważnym elementem pomocniczym w ustabilizowaniu życia na uchodźstwie.

W Wielkiej Brytanii społeczeństwo żyjące tak blisko Rządu na Uchodźstwie, z kontynuującą myślą przewodnią walki o niepodległość i powrotu do Kraju, nie angażowało się w politykę środowiskową miejsca zamieszkania tak jak na przykład uważa się na tle starszej emigracji praktyковано w Ameryce lub Kanadzie. Pozostawiono rolę lobbingu Rządowi a to na pierwszym miejscu na rzecz Niepodległości Polski a dość rzadko w sprawach Polaków mieszkających na Wyspie.

Na podstawie restrykcyjnej polityki imigracyjnej we Wielkiej Brytanii podczas następnych 10-15 lat nie trafiały do nas większe grupy emigracyjne. Na tle antysemickiej i narodowościowej polityki w Polsce, łatwiej było emigrantom trafiać do Izraela, Niemiec, Stanów Zjednoczonych lub Kanady. Dopiero przy deklaracji „Stanu Wojennego” znalazły się większe liczby Polaków pozostawionych na własny los poza Polską. Ale to jest tematem następnych referatów.

Bibliografia

1. Norman Davies – Trail of Hope
2. Ks. Zdzisław Peszkowski – Polonia Świata ABC
3. Ks. Arcbp. Szczepan Wesoły – W Służbie Emigracji
4. Joanna Pyłat – Rys Historyczny Szkolnictwa Polskiego w Wielkiej Brytanii
5. Zosia Jurek Biegus – Polish Resettlement Camps in England and Wales 1946-1969
6. Własne źródła rodzinne

Zdjęcie przyjazdu do Anglii ze zbiorów Instytutu Polskiego i Muzeum Sikorskiego. Pozostałe zdjęcia ze zbiorów rodziny Stenzel.

⁸ YMCA - Young Men's Christian Association

PAŃSTWO POLSKIE NA UCHODŹSTWIE

Jolanta Sabbatówna

*„A my polonią nie jesteśmy. Jesteśmy po prostu Polakami.”
Kazimierz Sabbat 1962 r.*

USTAWA KONSTYTUCYJNA z dnia 23 kwietnia 1935 r.
kamieniem węgielnym istnienia i działalności
prawomocnych władz państwowych

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1935 r., nr 30, poz. 227.

Podstawy Legalizmu

Art. 24.

- (1) W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłoszonym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas swego następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju.
- (2) W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

Podstawy Legalizmu: Uprawnienia Prezydenta

Art. 13.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych, stanowiących Jego prerogatywy.

(2) Do prerogatyw tych należy:

- a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzanie głosowania powszechnego;
- b) *wyznaczanie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;*
- c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- d) mianowanie i zwalnianie Naczelnego Wodza i Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych;
- g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Kancelarii Cywilnej;
- h) rozwiązywanie Sejmu i Senatu przed upływem kadencji;

Art. 12.

Prezydent Rzeczypospolitej:

a) *mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;*

- b) zwołuje i rozwiązuje Sejm i Senat;
- c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Sejmu i Senatu;
- d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;
- e) reprezentuje Państwo na zewnątrz, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;
- f) *stanowi o wojnie i pokoju;***
- g) zawiera i ratyfikuje umowy z innymi państwami;
- h) obsadza urzędy państwowe, Jemu zastrzeżone.

Podstawy Legalizmu: Rząd

Art. 25.

- (1) Rząd kieruje sprawami Państwa, niezastrzeżonymi innym organom władzy.
- (2) Rząd składa się z Prezesa Rady Ministrów i Ministrów.
- (3) Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd, kieruje jego pracami oraz ustala ogólne zasady polityki państwowej.
- (4) Ministrowie kierują poszczególnymi działami administracji państwowej albo spełniają poruczone im zadania szczególne.
- (5) Organizację Rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów — określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Początki Rządu na Uchodźstwie

- Po upadku Polski władze Polskie zebrały się we Francji, kraju sojusznicznym.
- Ustępujący Prezydent Ignacy Mościcki mianował na swojego następcę Władysława Raczkiewicza.
- Władysław Raczkiewicz zobowiązał się do wykonywania swoich uprawnień w porozumieniu z premierem oraz z siłami politycznymi na uchodźstwie oraz do ustąpienia po upływie 7 lat i wyznaczenie swojego następcy po konsultacjach z ugrupowaniami politycznymi.
- Decyzję (polityczną i poza-konstytucyjną – zwaną Umową Paryską) opublikowano w grudniu 1939 r.
- Po upadku Francji w czerwcu 1940 r. władze Polskie ewakuowały się do Wielkiej Brytanii – również kraju sojuszniczego.

Koniec II Wojny Światowej

O powojennych losach Rzeczypospolitej przywódcy tzw. wielkiej trójki: Wielkiej Brytanii, USA, ZSRR zdecydowali na konferencjach w Teheranie listopad-grudzień 1943 r. i Jałcie w lutym 1945 r., że Polska miała znaleźć się pod zwierzchnictwem Rosji.

- 6 lipca 1945 sojusznicy Wielka Brytania i Stany Zjednoczone wycofały uznanie dla Rządu RP na uchodźstwie, uznając władze reżymu komunistycznego narzucone przez Rosję.
- Ponieważ formalnie nie było końca wojny Prezydent Raczkiewicz pełnił nadal swoją funkcję.
- Uzgodnionym w konsultacjach społeczno-politycznych i wyznaczonym przez Prezydenta Raczkiewicza następcą był Tomasz Arciszewski.
- Po śmierci Władysława Raczkiewicza w 1947 r. okazało się, że następcą jest jednak August Zaleski, który początkowo zgodził się na ograniczenia swojej władzy zgodnie z Umową Paryską.

Wycofanie Uznania

- Kolejne państwa wycofywały uznanie dla Rządu RP w 1945 r. uznając reżym komunistyczny jako prawowitą władzę Polski.
- Rząd Polski na emigracji był uznawany za legalny przez niektóre państwa znacznie dłużej:
 - Liban do 1956 r.
 - Irlandia 1957 r.
 - Hiszpania 1968 r.
 - Watykan 1972 r.

Prezydenci RP na Uchodźstwie

Władysław Raczkiewicz
(1939–1947)

Pieczeń Prezydenta RP

August Zaleski
(1947–1972)

Siedziba Prezydenta RP w Londynie

43 Eaton Place
London SW1X 8BY

Kto Tworzył Polski Londyn / Emigrację?

EMIGRACJA POLITYCZNA

POLITYCY
URZEDNICY
MARYNARKA
LOTNICY
I DYWIZJA gen. Maczka

ARMIA KRAJOWA

II KORPUS POLSKI
„Armia Andersa”

EMIGRACJA WOJSKOWA

Rozłam – Zamek

- W 1947 r. nastąpił pierwszy, *mały rozłam* emigracji z powodu niezgodnionej zmiany następcy Prezydenta II RP.
- Kiedy w 1954 r. August Zaleski nie ustąpił i nie dotrzymał zobowiązań wynikających z Umowy Paryskiej (następcą miał zostać gen. Kazimierz Sosnkowski) nastąpił *duży rozłam*. Większość emigrantów opowiedziała się przeciw Prezydentowi Zaleskiemu.
- Ośrodek Prezydencki, z siedzibą na 42 Eaton Place, zwany był zwyczajowo „Zamkiem” ze względu na przedwojenną siedzibę Prezydenta na Zamku Warszawskim.
- Przy Prezydencie działał Rząd oraz Rada Narodowa (namiastka Sejmu).

Rada Narodowa

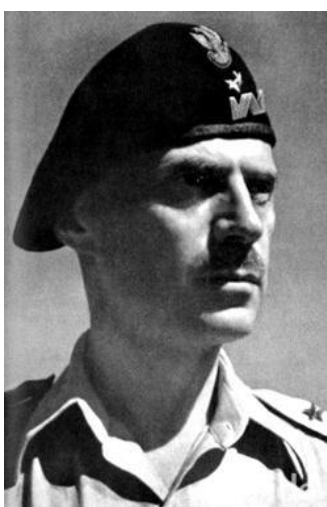
- Rada Narodowa Zastępowała Obie Izby Ustawodawcze – Sejm i Senat.
- Posiadała prawo kontroli parlamentarnej nad Rządem, uchwalaniem budżetu, oceną Rządu i działalności Skarbu Narodowego.
- Rada Zajmowała się oceną sytuacji w Kraju oraz sytuacji międzynarodowej w odniesieniu do Polski.
- Utworzono oddziały Rady Narodowej w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Niemczech. Członkowie organizacji niepodległościowych z innych krajów byli powoływani do Rady w Londynie.

Rozłam – Obóz Zjednoczenia Polskiego

1954-1972

- Rada Trzech pełniła rolę odpowiadającą prezydentowi.
- Odpowiednikiem Rządu była Egzekutywa Zjednoczenia Narodowego.
- Odpowiednikiem Rady Narodowej była Rada Jedności Narodowej.
- Pierwszymi członkami Rady Trzech byli gen. Władysław Anders, przywódca PPS-WRN, Tomasz Arciszewski oraz ostatni ambasador II RP Edward Raczyński.

Rada Trzech

Władysław Anders

Edward Raczyński

Tomasz Arciszewski

Rada Trzech

Siedziba Rady Trzech

42 Emperors Gate, London SW7 4HJ

Egzekutywa Zjednoczenia Narodowego

Skarb Narodowy

- Skarb Narodowy założono w 1949 r.
- Fundusze miały służyć działalności władz państwa na uchodźstwie, w tym działalności informacyjnej i na rzecz Kraju.
- Emigranci płacili regularne składki i zbierali fundusze organizując m. in. zabawy, tombole i inne imprezy.
- Miesiąc listopad był miesiącem Skarbu Narodowego.
- Skarb Narodowy zakończył działalność w 1991 r.

Połączenie Obozów Politycznych

- Po śmierci Gen. Władysława Andersa w 1970 r i po śmierci Prezydenta Augusta Zaleskiego w 1972 nastąpiło połączenie dwóch obozów o rodowodzie legalistycznym.
- Rada Trzech i Egzekutywa Zjednoczenia rozwiązały się i powołano nowy Rząd i Radę Narodową na podstawie parytetów ugrupowań politycznych.
- Prezydentem został Stanisław Ostrowski (Zamek), a jego następcą Edward Raczyński (Obóz Zjednoczenia Narodowego).
- Kolejnymi Prezydentami byli Kazimierz Sabbat i Ryszard Kaczorowski.
- Dnia 22 grudnia 1990 r. witano w Warszawie z wszystkimi honorami Prezydenta Kaczorowskiego, który zgodnie z Konstytucją Kwietniową przekazał urząd nowo zaprzysiężonemu Prezydentowi Lechowi Wałęsie.

Stanisław Ostrowski
(1972-1979)

Edward Raczyński
(1979-1986)

Kazimierz Sabbat
(1986-1989)

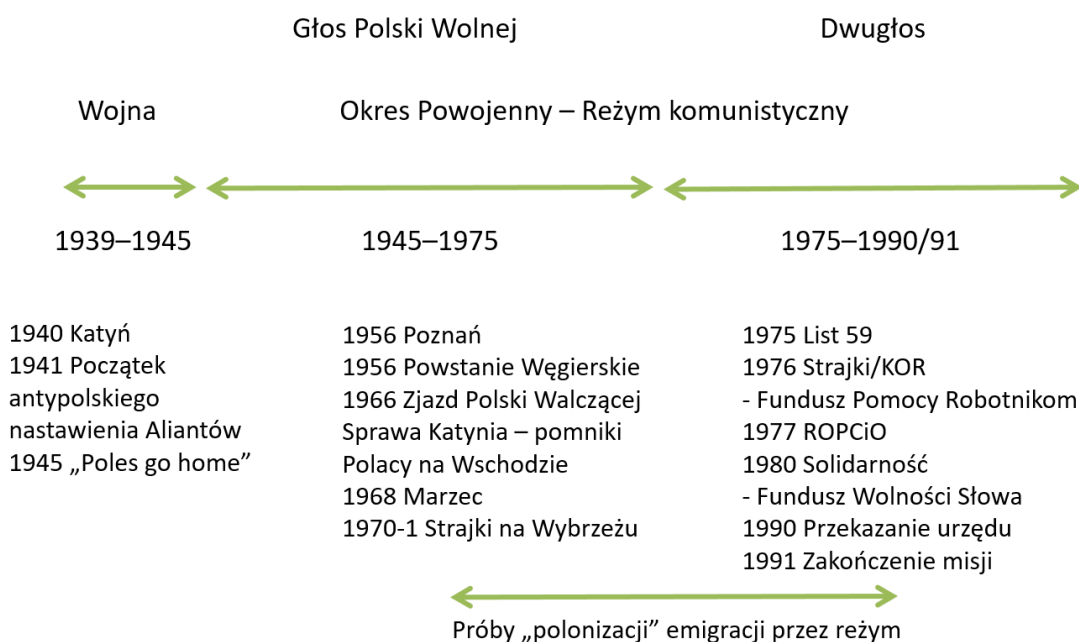

Ryszard Kaczorowski
(1989-1990)

Prezydent Kaczorowski wraca do Kraju 22 grudnia 1990 r.
i przekazuje Insygnia Władzy Państwowej Prezydentowi Wałęsie.

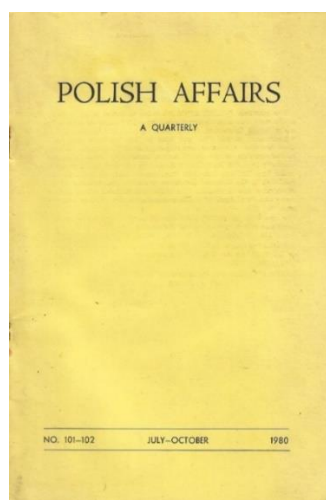
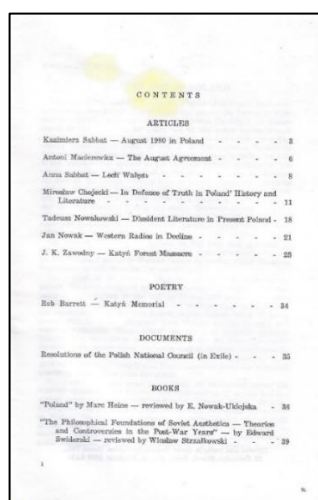
Etapy działalności Rządu na Uchodźstwie

Działalność Rządu na Uchodźstwie – przykłady

- Emigracja - współpraca
 - Pełnomocnicy Rządu: W każdym kraju, w którym działały organizacje polskie niepodległościowe Rząd RP mianował Pełnomocników, który reprezentowali na swoim terenie Państwo na Uchodźstwie.
 - Stowarzyszenia Polskich Kombatantów (SPK): We wszystkich krajach gdzie osiedlili się po wojnie żołnierze Polskich Sił Zbrojnych powstały koła SPK. Koła współpracowały na terenie danego kraju a Światowa Federacja SPK współpracowała we wszystkich ważnych kwestiach z Egzekutywą Zjednoczenia Narodowego/ Rządem. SPK zapewniało więź między Polakami rozszanymi po świecie.
 - Zrzeszenie Studentów Polskich na Uchodźstwie (ZSAPU): Zrzeszenie współpracowało z w wielu różnych akcjach takich jak demonstracje przeciwko reżymowi komunistycznemu, czy wystawa „Fasada i Tyły” pokazująca prawdziwe oblicze *PRL*. ZSAPU to podstawowa płaszczyzna zaangażowania młodych Polaków urodzonych w wielkiej Brytanii po zakończeniu działań wojennych.
 - Wyznania i Duchowieństwo: Parafie tworzyły podstawę życia wspólnoty polskiej na danym terenie, dając oparcie dla różnych działań. Zarówno Księża Biskupi kościoła rzymskokatolickiego – Władysław Rubin (późniejszy Kardynał) i Arcybiskup Szczepan Wesoły, a także Biskup Ewangelicki Władysław Fierla i Prawosławny Biskup Mateusz Siemaszko współpracowali z Rządem na Uchodźstwie a także uczestniczyli w ważnych wydarzeniach emigracyjnych.

- Polonia Jutra: Polonia Jutra była prekursorem Polonii Świata. Tworzyła podstawy koordynacji i wzmocnienia wspólnych działań Polaków i organizacji emigracyjnych lub polonijnych na rzecz pożądanых zmian w Polsce, dobrego imienia Polski oraz promocji interesów Polski przez lobbying politycznych w krajach zamieszkania.
- Sprawy Międzynarodowe
 - Polish Affairs: Kwartalnik wydawany w języku angielskim
 - British Solidarity with Poland: Grupa posłów do Parlamentu Brytyjskiego, na czele, której był Sir Bernard Braine, którzy współpracowali z Rządem po wprowadzeniu Stanu Wojennego w 1981 r.
 - Departament Stanu USA: zapraszano Premiera Rządu na nieformalne narady.
 - OBWE Madryt (1980–1983) Komitet Helsiński: Rząd wspierał przedstawienie Raportu Komitetu Helsińskiego na temat łamania praw człowieka w Polsce, współpracując z Profesorem Krystyną Marek wybitnym prawnikiem ze Szwajcarii.
 - Umowy – W 1986 r. podpisano deklarację o politycznej współpracy z Czechosłowacją, która nawiązywała do podobnego dokumentu z 1942 r.
 - Audycja u Jana Pawła II 1989: W maju 1989 Ojciec Święty Jan Paweł II przyjął na prywatnej audiencji Prezydenta Kazimierza Sabbata z rodziną. Pomimo tego, że audycja nie miała charakteru formalnego rozmowa dotyczyła obecnej sytuacji Kraju.
- Kraj
 - Fundusz Wolności Słowa: Po strajkach robotniczych w 1976 r. i ostrym represjom władz komunistycznych powstał Fundusz Pomocy Robotnikom ze środków zbieranych na ten cel przez Skarb Narodowy wśród emigrantów niepodległościowych. Z czasem, kiedy w Kraju rozwijała się działalność wolnościowa powstał Fundusz Wolności Słowa, który wspierał działalność wydawnicza i podziemną.
 - Wizyty: Prezydent, Premier i Przewodniczący Rady Narodowej spotykali się z wieloma działaczami krajowymi od drugiej połowy lat siedemdziesiątych.

Polish Affairs (Polskie Sprawy) – Kwartalnik w języku angielskim
wydawany przez Rząd na Uchodźstwie

Znaczki Poczty Polskiej

Znaczki z wizerunkiem Prezydentów
wydane przez Poczta Polską 2008 r.

„A my polonią nie jesteśmy. Jesteśmy po prostu Polakami.”

Zdjęcia ze zbiorów rodzinnych i z domeny publicznej.

EMIGRACJA NIEPODLEGŁOŚCIOWA - POLSKA poza POLSKĄ

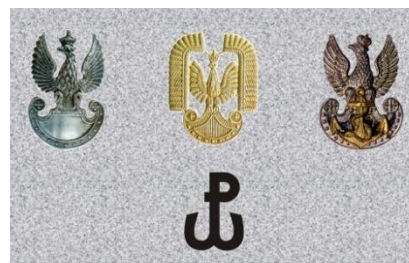
Teresa Szadkowska-Łakomy i Jagoda Kaczorowska

Temat naszej prezentacji obejmuje pół wieku w latach 1939-1991. Nie sposób przedstawić wszystkie wydarzenia, nie sposób wymienić wszystkich ludzi, nie sposób wyliczyć wszystkie ośrodki i organizacje. Przedstawimy tylko zarys działalności Emigracji Niepodległościowej, w której myśmy się wychowały i która nas ukształtowała.

1939 rok: 1go września napadają Niemcy. 17go września napada Związek Sowiecki.

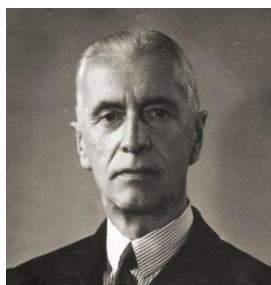
Okupanci rządzą terrorem: aresztowania, więzienia, wywózki, egzekucje, obozy koncentracyjne, łagry.

Podczas II wojny światowej Polacy walczą nie tylko w Polsce, ale na wszystkich frontach przy boku aliantów. Polacy przybywają na Wyspy Brytyjskie różnymi drogami. Niektórzy z Polskimi Siłami Zbrojnymi, niektórzy przez zielone granice.

Konferencje w Teheranie (w 1943 r.), w Jałcie i w Poczdamie (w 1945 r.) zmieniły ustrój i granice w powojennej Europie. Decyzje podjęte były bez udziału konstytucyjnego Rządu II RP, który działał w Londynie od 1940 r. Na skutek tych zmian, po zakończeniu działań wojennych, większość Polaków, którzy byli poza Krajem nie mogła wrócić do Polski.

W ostatnich dniach czerwca 1945 roku, w Orędziu do Narodu Polskiego, Prezydent II RP Władysław Raczkiewicz pisał:

„Dziś gdy walka Narodów Zjednoczonych z agresją niemiecką została zwycięsko zakończona, Ojczyzna nasza, niestety nie odzyskała jeszcze prawdziwej wolności...

...Na obywatelach Rzeczypospolitej, tyloma cierpieniami doświadczonych, ciąży obowiązek dalszego baczenia, aby wielkich tradycji naszej kultury nie zatracić, łączności z naszą przeszłością dziejową nie zerwać, umiłowaniu wolności nie uchybić, wierności prawowitym władzom Rzeczypospolitej dochować i nie zaprzestać wysiłków zmierzających ku zapewnieniu Państwu Polskiemu jego praw, oraz należnego mu miejsca wśród wolnych narodów świata”.⁹

⁹ Orędzie do Narodu Polskiego (czerwiec 1945) Prezydent II RP Władysława Raczkiewicza. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Londyn dn. 4 lipca 1945.

Po zakończeniu działań wojennych większość Polaków w Wielkiej Brytanii zamieszkała początkowo w obozach przejściowych gdzie warunki były bardzo podstawowe. Wielu zdecydowało się na wyjazd za oceany na inne kontynenty. Dla nich wszystkich początki życia w obcym kraju były bardzo ciężkie fizycznie, psychicznie i duchowo. Pomimo tego przez całe

dekady indywidualne rodziny pomagały krewnym w Polsce wysyłając paczki z odzieżą, lekami i żywnością.

Organizacje kombatanckie wraz z rodzinami zaczęły budować Polskę poza Polską. EMIGRACJA NIEPODLEGŁOŚCIOWA, której zapleczem było Stowarzyszenie Polskich Kombatantów, Związek Harcerstwa Polskiego oraz Polskie Misje Katolickie, stała się reprezentacją Narodu Polskiego w Wolnym Świecie.

Walka o niepodległość trwała dalej.

W Orędziu 11 listopada 1947 roku Prezydent II RP August Zaleski powiedział, że Polacy na Obczyźnie

„korzystają w pewnej mierze ze swobód świata zachodniego i mają możliwość pracy dla Ojczyzny. Na nich też ciąży obowiązek utrzymania sztandaru walki o prawdziwą niepodległość bez kompromisów i bez ograniczeń, obowiązek ujawnienia światu prawdziwej woli Narodu i niecnych poczynañ wrogów i ich agentów, wreszcie obowiązek podtrzymywania kultury polskiej, której rozwój w Polsce jest systematycznie hamowany przez obcą okupację.

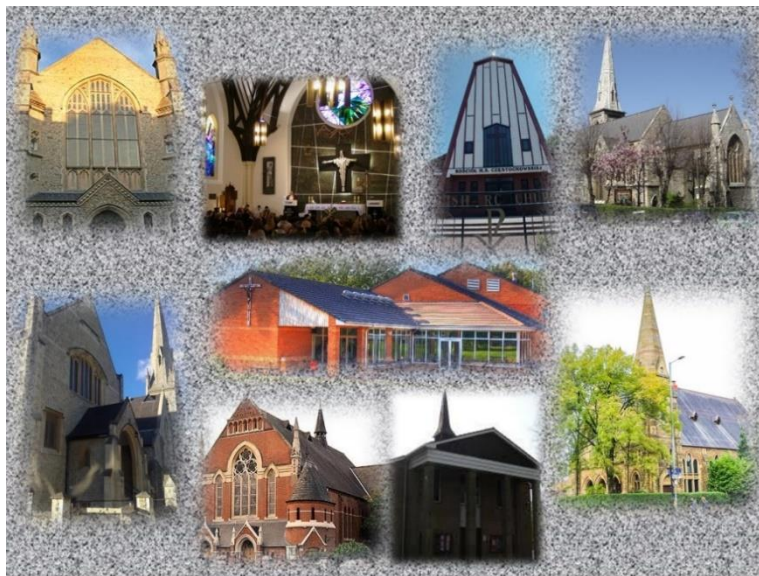
*W pracy tej mają jedną podporę, której nie miały poprzednie emigracje - posiadają prawowite Władze Polskie na Uchodźstwie..”*¹⁰

W tym samym roku powstało Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii jako ciało zrzeszające organizacje polskie na Wyspach.

¹⁰ Orędzie Prezydenta Zaleskiego na 11 listopada 1947. „Orzeł Biały Polska walcząca o wolność” 22 listopada 1947 r., Rok VII nr 47 (281)

Po całej Wielkiej Brytanii powstawały polskie parafie, które skupiały Polaków. Wynikało to z chęci i potrzeby modlenia się w języku ojców naszych na nabożeństwach odprawianych przez polskich księży. Z czasem parafie wypracowywały fundusze na zakup własnych kościołów i kaplic.

Najstarszym kościołem polskim jest kościół na Devonia Road w Londynie - zakupiony w 1930 roku przez Polską Misję Katolicką w Anglii i Walii. Polska Misja rozpoczęła działalność w 1853 roku.

Niektóre parafie mają własne kościoły. Inne korzystają z kościołów chrześcijańskich w parafiach angielskich - niekoniecznie katolickich.

Emigracja Niepodległościowa nie składała się tylko z katolików toteż byli polscy duszpasterze, którzy prowadzili ośrodki innych wyznań. Uczestniczyli też w obchodach świąt i rocznic narodowych u boku katolickich kapelanów.

Gdziekolwiek powstawały polskie parafie - nie tylko w Wielkiej Brytanii - tam utrzymywano i nadal utrzymuje się tradycje polskiego roku liturgicznego.

Wychowywanie młodego pokolenia w duchu polskim było priorytetem. Wśród żołnierzy polskich, którzy przybyli do Wielkiej Brytanii w 1940 r. była liczna grupa nauczycieli. Na zjeździe w Szkocji w 1941 r. założyli Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego Zagranicą (ZNPZ).

Dzisiaj jedna z inicjatyw tego Zrzeszenia to coroczny Konkurs Czytania dla dzieci ze szkół przedmiotów ojczystrych.

Od początku swego istnienia w 1946 r., Stowarzyszenie Polskich Kombatantów (SPK) prowadziło i wspierało szkoły przedmiotów ojczystrych, współpracując z ZNPZ. Na zdjęciu widzimy jedną ze szkół założonych i prowadzonych przez SPK.

Polska Macierz Szkolna (PMS) powstała w 1953 r. na terenie Wielkiej Brytanii.

Pierwotnym celem było publikowanie podręczników. Z czasem PMS zaczęła zakładać polskie szkoły sobotnie. Polska Macierz Szkolna od wielu dekad współpracuje z brytyjską komisją egzaminacyjną w przygotowywaniu egzaminów z języka polskiego. Egzaminy te są uznawane przez uniwersytety brytyjskie.

W tych szkołach, z których wiele istnieje już ponad siedemdziesiąt lat, przekazujemy m.in. polski język, kulturę, historię. Ważnym punktem w programach rocznych są obchody Świąt Narodowych – 3 maja, 11 listopada. Po całej Wielkiej Brytanii akademie świąt i rocznic narodowych odbywały się w ratuszach, teatrach, w salach parafialnych i szkolnych. Tym sposobem starano się przekazywać, że najpiękniejsze słowa w każdym języku, a szczególnie polskim to Wolność i Niepodległość.

Uniwersytet Polski Zagranicą powstał w Paryżu pod koniec 1939 roku. Po zajęciu Francji przez Niemców część wykładowców uczelni przeniosła się do Wielkiej Brytanii. Rząd II RP na Uchodźstwie utworzył nową uczelnię - Polski Uniwersytet na Obczyźnie w roku 1949. W grudniu 1952 roku PUNO otrzymał pełne prawa akademickie.

POLSKI UNIwersYTET NA OBCZYŹNIE
THE POLISH UNIVERSITY ABROAD

Na PUNO mogło studiować wielu Polaków, którzy przebywali na emigracji w czasie i po II wojnie światowej.

Założono internat dla dziewcząt w Pitsford Hall, Northamptonshire. W Fawley Court Buckinghamshire założono internat dla chłopców. Społeczeństwo polskie zjeżdżało się w tych miejscach na coroczne festyny. Programy rozpoczynały się uroczystą mszą świętą. Potem odbywały się różne występy m.in. zespołów folklorystycznych i często dzień zakańczano ogniskiem harcerskim.

Poza szkołami przedmiotów ojczyznych powstało wiele organizacji społecznych, zawodowych, kombatanckich, naukowych, które wydawały i nadal wydają swoje materiały. Słowo drukowane było ważnym środkiem komunikacyjnym.

Wydawano mnóstwo książek o bardzo różnorodnej tematyce. Książki te były często drukowane w polskich drukarniach w Wielkiej Brytanii i sprzedawane w tutejszych polskich księgarniach.

W latach 40-tych i 50-tych nie było komputerów, nie było komórek i mało osób miało telefon w domu. Z tego powodu najważniejszym środkiem przekazywania informacji były wydawnictwa.

Powstało wiele gazet, czasopism, biuletynów itp. Niektóre wychodzą do dziś.

Emigracja Niepodległościowa zadbała o przechowanie polskiego dorobku kulturowego:

- Instytut Polski i Muzeum gen. Sikorskiego (założony w 1945 r.)
- Instytut Józefa Piłsudskiego powołany do życia 1947 r. jako kontynuacja przedwojennego warszawskiego Instytutu
- Studium Polski Podziemnej
- Związek Artystów Scen Polskich (ZASP) i teatry
- Polski Ośrodek Społeczno - Kulturalny (POSK), zbudowany w 1974 roku i sfinansowany wyłącznie przez polską

Emigrację Niepodległościową. Obecnie jest siedzibą wielu organizacji m.in. Biblioteki Polskiej, która powstała w 1942 r. i od 1976 roku mieści się w POSKu.

Są podobne muzea i instytuty polskie na całym świecie.

Po całej Wielkiej Brytanii były domy parafialne, kombatanckie i kluby gdzie Polacy mogli się spotykać i organizować życie społeczne. Miejsca te były kupowane lub wynajmowane za fundusze wypracowane przez polskie społeczeństwo.

Organizacje młodzieżowe odegrały wielką rolę w przekazywaniu języka, historii i kultury polskiej, n.p. Związek Harcerstwa Polskiego, który jest kontynuacją prawno-organizacyjną przedwojennego ZHP. Gdziekolwiek było to możliwe kontynuowano pracę harcerską, zakładając nowe jednostki.

Działały też inne organizacje młodzieżowe – n.p. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (KSMP), Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich na Uchodźstwie (ZSAPU), Polska YMCA, Pogorń. Odbываły się kursy młodzieżowe Loreto, których inicjatorem i wieloletnim kierownikiem był arcybiskup Szczepan Wesół, opiekun naszej emigracji i inicjator Światowych Zjazdów Polonii i Polaków z Zagranicy.

Ważnym elementem życia emigracyjnego były chóry, zespoły pieśni i tańca oraz zespoły teatralne.

Związek Polskich Klubów Sportowych (ZPKS) powstał w 1953 r. Odbываły się coroczne rozgrywki siatkówki i piłki nożnej oraz zawody szermierki. Wiele środowisk polskich nadal ma drużyny sportowe i do dziś odbywa się turniej piłki nożnej o puchar SPK im. Gen. Andersa. Część tych drużyn rozpoczęła swą działalność jeszcze w wojsku.

Powstawały przychodnie lekarskie, apteki oraz różne przedsiębiorstwa.

Pomimo tego, że trzeba było poświęcić wiele czasu i wysiłku na urządzenie się w obcym kraju i dostosowywanie się do nowych warunków życia, nie zapomniano o przekazywaniu prawdy historycznej.

W rocznice i święta narodowe odbywały się akademie. Na zdjęciu widzimy obchody w 1954 roku 10. rocznicy Bitwy o Monte Cassino w wypełnionym po brzegi Albert Hall w Londynie.

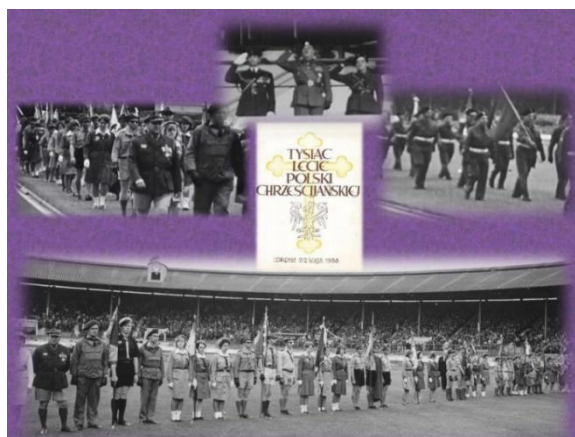

Rok 1965, Albert Hall – Święto Żołnierza wraz z 25. rocznicą Bitwy o Wielką Brytanię.

Co roku 15 sierpnia nadal obchodzimy Święto Żołnierza – ustanowione w 1923 roku i obchodzone w Polsce do 1947 r. Na miejsce tego święta, władze komunistyczne ustanowiły „Dzień Wojska Polskiego” obchodzony 12 października. W 1992 r. Sejm RP uchwalił ustawę, która zmieniła datę Święta Wojska Polskiego na 15 sierpnia, ale nie powrócono do pierwotnej nazwy.

W 1966 roku odbyły się obchody millenijne na stadionie White City w Londynie. Na uroczystości przybyło 45 tysięcy Polaków z całej Wielkiej Brytanii.

Rok 1967, Albert Hall – Setna rocznica urodzin Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Corocznie obchodzimy Święto Narodowe w rocznicę Konstytucji 3go maja 1791 r. Obchody te odbywają się w różnych miejscach n.p w 1968 r. w Westminster Cathedral Hall w Londynie (na zdjęciu obok).

Rocznica ta była świętowana pod zaborami i w wolnej Polsce. Władze komunistyczne zaprzestały i zabroniły publicznego obchodzenia Święta 3go maja, które było źródłem nadziei

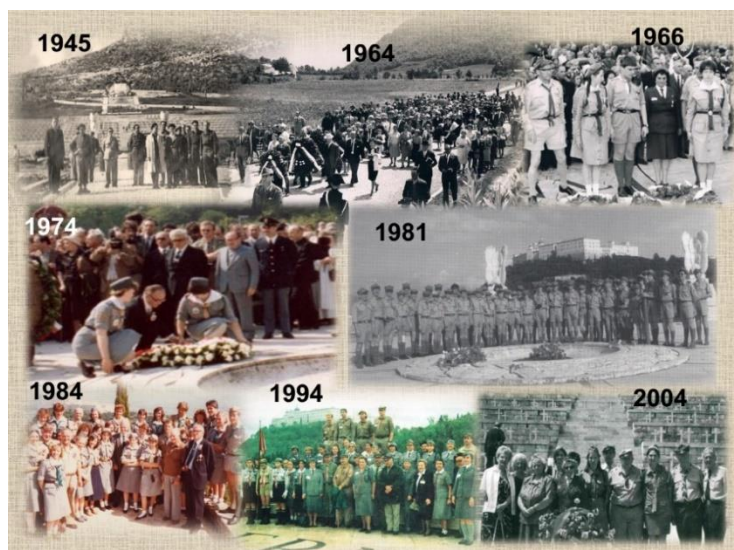
w walce o wolność Narodu Polskiego. Prezydent II RP Kazimierz Sabbat w Orędziu 3 maja 1988 r. powiedział o tej rocznicy: „*Święcimy ją ciągle. Pamięć o niej wiąże Polaków w Kraju i poza Krajem w jedną rodzinę*”.¹¹

Rok 1969, Albert Hall – 30. rocznica wybuchu II wojny światowej i 25. rocznica Bitwy o Monte Cassino. W tej akademii także wzięła udział młodzież, która poprzedniego miesiąca brała udział w uroczystościach na Polskim Cmentarzu na Monte Cassino.

Na zdjęciu uczestnicy pierwszego Światowego Zlotu Związku Harcerstwa Polskiego działającego poza granicami Kraju (1969 r.) zaciągają wartę przy grobach na Polskim Cmentarzu Wojennym na Monte Cassino. Podczas tych obchodów rocznicowych generał Władysław Anders przekazał młodzieży polskiej opiekę nad polskimi sztandarami i cmentarzami. Tym symbolicznym gestem zapewnił, że wysiłek Żołnierza Polskiego nie przejdzie w zapomnienie.

¹¹ Dziennik Ustaw RP Londyn dn. 27 czerwca 1988

Cmentarz Polski na Monte Cassino odwiedzaliśmy często biorąc udział w uroczystościach na cmentarzu organizowanych przez emigracyjne organizacje kombatanckie oraz w wyprawach grupowych i prywatnych.

W latach 90-tych Rząd Polski przejął organizację obchodów na cmentarzu polskim na Monte Cassino, w których Polacy mieszkający poza Polską nadal biorą udział.

Pamiętamy Poległych na uroczystościach pod pomnikami. W listopadzie 1948 roku został odsłonięty Pomnik Lotnika w Northolt pod Londynem. Od tego czasu na corocznej uroczystości, która upamiętnia wkład polskich dywizjonów lotniczych w zwycięstwo aliantów, oddajemy hołd tym, którzy dawali świadectwo, że „miłość żąda ofiary”.

Pierwszy pomnik Katyński na świecie odsłonięty został na cmentarzu Gunnersbury w Londynie 18 września 1976 r. Odbędzie się to pomimo protestów ambasad Związku Sowieckiego i PRLu. Rząd brytyjski zabronił członkom swoich Sił Zbrojnych wystąpienia w mundurach. Nie było oficjalnej delegacji Rządu Brytyjskiego pomimo tego, że członkowie Izby Gmin i Izby Lordów brali czynny udział w Komitecie budowy pomnika. Brytyjczyków jednak nie zabrakło – wśród nich byli politycy, którzy swoją obecnością na tej uroczystości okazali solidarność z rodzinami katyńskimi.

Na poświęceniu pomnika modlili się duchowni różnych wyznań.

Na zdjęciu stoją od lewej: ks. prał. Karol Zieliński, rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii (PMK); ks. prał. Stanisław Świerczyński sekretarz PMK, asystent kościelny Fundacji Veritas; ks. bp Władysław Rubin, Delegat Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji; ks. bp Mateusz, Zwierzchnik Polskiego Kościoła Prawosławnego w WB; ks. bp Władysław Fierla, Zwierzchnik Polskiego Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego na Obczyźnie; dr S Fischer, prezes Związku Kombatanów Żydów Polskich w Anglii; ks. prał. Kazimierz Sołowiej, proboszcz parafii św. Andrzeja Boboli w Londynie, naczelny kapelan SPK.

Na odsłonięcie pomnika przybyli Polacy z wielu miast i ośrodków, nie tylko z Londynu. Było razem około 8 000 osób. Od tego czasu zbieramy się pod pomnikiem co roku.

Tą coroczną uroczystością zwracamy uwagę na słowa wyryte na pomniku: „*Sumienie świata woła o świadectwo prawdzie*”. Liczny udział biorą kombatanCI, harcerstwo, organizacje społeczne, zespoły folklorystyczne, dzieci i młodzież z polskich szkół sobotnich oraz indywidualne osoby. Przekazujemy następnym pokoleniom prawdę historyczną. Od 1976 r. stawiano Pomniki Katyńskie w innych miejscach w Wielkiej Brytanii i po całym świecie.

Rok 1989: 50. Rocznica Wybuchu II Wojny Światowej.

1 wrzesień: rocznica najazdu Niemiec na Polskę. Na uroczystą polską mszę św. w katedrze Westminster w Londynie zjechali się Polacy z całej Wielkiej Brytanii.

17 wrzesień: rocznica najazdu Związku Sowieckiego na Polskę - uroczystości pod pomnikiem Cenotaph na Whitehall w Londynie¹². Był to pierwszy raz kiedy Polacy uzyskali pozwolenie na przemarsz pod Cenotaph i po raz pierwszy polskie wieńce zostały tam złożone. W pochodzie wzięło udział 3 000 polskich kombatanCI i ponad 50 polskich pocztów sztandarowych. Na chodnikach stało dalsze 2 000 osób.

¹² Cenotaph – brytyjski pomnik upamiętniający poległych w wojnach. Pierwotnie wzniesiony po I wojnie światowej.

Prowadząc aktywne życie emigracyjne nigdy nie zapominaliśmy o rodakach w Kraju i na wschodzie. Reagowaliśmy na wydarzenia w Polsce: uświadamialiśmy społeczeństwo brytyjskie o sytuacji w Kraju, organizowaliśmy i braliśmy udział w demonstracjach, spotkaniach oraz dyskusjach, zbieraliśmy podpisy na petycjach.

Z inicjatywy Zjednoczenia Polskiego, przez cały okres stanu wojennego w Polsce, pod ambasadą PRL w Londynie odbywał się nieustanny protest dniem i nocą. Zjednoczenie Polskie również uruchomiło akcję pomocową - przekazywano pieniądze, żywność, odzież i lekarstwa.

W Wielkiej Brytanii czołową organizacją, która organizowała i koordynowała pomoc była Fundacja Pomocy Medycznej dla Polski - Medical Aid for Poland Fund.¹³

Powstała w 1981 roku w odpowiedzi na apel Lecha Wałęsy¹⁴, ówczesnego przewodniczącego związku zawodowego „Solidarność”. Założycielami Medical Aid z dr Bożeną Laskiewicz na czele, byli Polacy z emigracji niepodległościowej w Wielkiej Brytanii. W ciągu pierwszych dwóch lat Fundacja przesłała pomoc medyczną i materialną w wysokości 4.5 miliona funtów. Na przestrzeni 16 lat wysłała 335 TIRów 30-tonowych z lekami, sprzętem medycznym, odzieżą i obuwem. Całą pracę zbierania i pakowania oraz zdobywania funduszy na transport wykonywali wolontariusze.

W latach 1989 - 2010 społeczeństwo polskie w Wielkiej Brytanii w akcjach pomocy m.in dla powodzian zebrało i przekazało do Polski około 1 300 000 funtów.

Afisz ogłaszający zbiórkę na powodzian w Polsce

¹³ <http://www.mapf.org.uk/MedicalAidPI.html>

¹⁴ Podczas wizyty w Anglii Lech Wałęsa odwiedził MAPF. Na zdjęciu przed TIRem, Lech Wałęsa stoi obok dr Bożeny Laskiewicz.

22 grudnia 1990 roku ostatni Prezydent II RP Ryszard Kaczorowski przyleciał do Warszawy wraz z czołowymi działaczami Emigracji Niepodległościowej, aby na Zamku Królewskim przekazać Insygnia Władzy Państwowej. Prezydent II RP Ryszard Kaczorowski, przekazując Insygnia Władzy Państwowej zaprzysiężonemu tego dnia Prezydentowi Lechowi Wałęsie powiedział:

*„Przekazując te insygnia wraz z chorągwią Rzeczypospolitej, która powiewała niegdyś na tym Zamku, upatruję w nich złoty klucz do lepszej przyszłości naszej, ponad wszystko umiłowanej ziemi rodzinnej”.*¹⁵

W odpowiedzi Prezydenta Lecha Wałęsy zebrani na sali usłyszeli następujące słowa:

*„Nieśliście dumnie sztandar wolności. Spełniliście największy patriotyczny obowiązek względem Ojczyzny... Władze Polskie na Uchodźstwie wypełniły godnie i zwycięsko swą historyczną misję”.*¹⁶

Rząd II RP zakończył swoją działalność.

Ostatnim Prezesem Rady Ministrów II RP był Edward Szczepanik

¹⁵ Rzeczpospolita Polska – Londyn grudzień 1990 - styczeń 1991. Rok XXXI nr 12(435)/(436)

¹⁶ Jak powyżej.

Rada Narodowa II RP działała przez następny rok. Ostatnim jej Przewodniczącym był Zygmunt Szadkowski.

W pełni demokratyczne wybory do Sejmu i Senatu polskiego odbyły się w 1991 roku. Po tych wyborach Rada Narodowa II RP zakończyła swą działalność na ostatnim posiedzeniu 8 grudnia 1991 roku.

Na tym posiedzeniu w delegacji z Polski reprezentującej Prezydenta RP, Senat i Sejm był Marszałek Andrzej Stelmachowski, który powiedział:

*„...składając hołd tym wszystkim, którzy stanowili trzon najcenniejszej części naszej Emigracji, mianowicie Emigracji Niepodległościowej, chciałbym jednocześnie powiedzieć, że od was nauczyliśmy się czegoś niezwykle cennego: wytrwałości i uporu w służbie Najjaśniejszej Rzeczypospolitej”.*¹⁷

Spełniły się marzenia pokoleń Emigracji Niepodległościowej, które przez dekady rok rocznie obchodziły Święto Niepodległości 11 listopada:

Polska wolna i suwerenna!

¹⁷ Protokół z posiedzenia Rady Narodowej II RP odbytego w POSKu w Londynie 8 grudnia 1991.

SOLIDARNOŚĆ A EMIGRACJA

Wiktor Moszczyński

W latach 70-tych charakter społeczeństwa polskiego w Wielkiej Brytanii nieco się zmienił. W PRLu¹⁸ była to era Gierka gdzie co raz większa część Polaków przyjmowała realia życia jako bardziej strawne niż w latach Gomułki, i odbierała już od systemu aurę tymczasowości. Już w latach 60-tych i 70-tych przybywało do Wielkiej Brytanii coraz więcej Polaków, którzy za wyjątkiem aktywistów pomarcowych, byli raczej pogodzeni z przetrwaniem PRLu i nie identyfikowali się z postawą niepodległościową starej emigracji. W spisie ludności Wielkiej Brytanii z roku 1971 widać po raz pierwszy, że nastaje przewaga w ilości kobiet urodzonych w Polsce nad mężczyznami. Dotychczas ta przewaga istniała tylko w Londynie i trzeba przyjąć, że dużo tych kobiet weszło w życie Polaków na Wyspach przez parafie i przez uczenie w szkołach sobotnich, co znacznie podniosło ówczesny poziom nauczania. To względne rozcieńczenie w poczuciu misji emigracji spowodowało potrzebę zdefiniowania spraw, które dotychczas były oczywiste. Dlatego w roku 1972 Rada Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii czuło obowiązek zdefiniowania raz jeszcze, że działacze we władzach organizacji emigracyjnych nie powinni jeździć do Polski, nawet z powodów rodzinnych, ale przyjęto już, że takie zobowiązanie nie powinno dotyczyć następnych pokoleń.¹⁹

Pojawienie się ruchu społecznego i związku zawodowego NSZZ²⁰ Solidarność w roku 1980 zaskoczyło cały świat, łącznie z władzami PRL. Nic więc dziwnego że zaskoczyło również czynniki emigracji politycznej w Wielkiej Brytanii. Przez poprzednie lata zarówno Rząd na Uchodźstwie jak i poszczególne polskie partie polityczne i ośrodki polonijne na świecie wspierały pokojowe ruchy opozycyjne w Polsce, a szczególnie KOR²¹, ROPCiO²² i samodzielne inicjatywy społeczne w świecie zarówno akademickim jak i robotniczym. Pisma emigracyjne jak „Dziennik Polski” czy endecki kwartalnik „Myśl Polska” czy publikacje Radia Wolnej Europy rozpowszechniały oświadczenia polityczne opozycji jak List 34 przeciw cenzurze czy List 59 w sprawie nowej konstytucji gierkowskiej. Zaś literaturę piękną i prace naukowe z Kraju ogłaszały z początku „Wiadomości” londyńskie pod redakcją Stefanii Kossowskiej i „Kultura” paryska Jerzego Giedroycia, a potem już publikacje jak „Aneks”, które powstały na skutek inicjatywy i energii nowszej emigracji pomarcowej. Po roku 1977 powstało Studium Spraw Polskich pod kierownictwem Information Centre for Polish Affairs, w którym znaleźli się publicyści starej emigracji jak Aleksandra Stypułkowska czy Jan Radomyski i nowej ekipy działaczy jak Eugeniusz Smolar i Krzysztof Pszenicki. Ich publikacje w języku angielskim stały się stałym materiałem informacyjnym o opozycji w Polsce dla mediów brytyjskich i amerykańskich.

¹⁸ PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa

¹⁹ Tadeusz Radzik „Zjednoczenie Polskie w Brytanii” str. 186

²⁰ NSZZ – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy

²¹ KOR – Komitet Obrony Robotników

²² ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela

Wówczas głównym czynnikiem współpracy Polski z Polakami za granicą był Kościół Katolicki który odgrywał rolę pancerza chroniącego różne występy opozycji w Polsce, nawet tych niewierzących, a miał bezpośredni kontakt z diasporą polską poprzez misje katolickie i parafie. Kardynał Wyszyński był powszechnie szanowany ale tu była świadomość że wciąż musi działać w ramach realiów prawnych PRLu i dlatego jego dialog z emigracją polityczną był pośredni. Wybór Papieża Jana Pawła II w roku 1978 wzmocnił tę więź. Powstał wówczas wspólny nadrzędny autorytet dla wszystkich Polaków który nie był obciążony uzależnieniem się od władz komunistycznych. Od czasu pierwszej pielgrzymki do Polski Jana Pawła II w roku 1979, która obudziła w szerszych masach społeczeństwa polskiego nadzieję na zasadnicze zmiany w Polsce, Kościół stał się również busolą dla emigracji niepodległościowej w ich stosunku do reżymu.

Kiedy, po zakończeniu strajków w Gdańsku w sierpniu 1980r. powstał 16-miesięczny okres wolnej Solidarności, nawet Studium Spraw Polskich i „Kultura” paryska nie były w stanie nadążyć za potokiem wydarzeń w Kraju, a co dopiero tradycyjna emigracja niepodległościowa. 22 sierpnia tego roku media brytyjskie zjawily się jeszcze masowo na konferencji prasowej w Londynie Leszka Kołakowskiego, Włodzimierza Brusa i Studium Spraw Polskich. Jednak i z nimi przestano liczyć się kiedy dziennikarze zachodni sami już jeździli do Polski, filmowali dramatyczne zajścia i prowadzili wywiady bezpośrednio z decydentami związkowymi i reżymowymi. Jeszcze Studium działające przez BBC, czy Wolna Europa mogli wysyłać przedstawicieli do Polski i przekazywać ważne dokumenty i analizy; jeszcze mogli podróżować i komentować przedstawicieli polonii amerykańskiej czy kanadyjskiej. Ale dla bardziej konserwatywnych Polaków za granicą zaszokowanych tempem zmian i obawiających się prowokacji reżymu, Kościół pozostał głównym autorytetem w formowaniu oceny sytuacji.

W tej sytuacji przedstawiciele emigracji, nie posiadający innych paszportów tylko nansenowskich, nie uznających władz w Polsce, trzymając się zasady że nie może być ewolucji systemu w Polsce bo system był niereformowalny, nie mogli już odegrać w tym okresie tak znaczącej roli jak poprzednio. Oczywiście emigracja sympatyzowała z różnymi akcjami młodszych działaczy przed Ambasadą PRL ale dylemat ten pozostawał. Gdy odbywała się np. demonstracja w sprawie wsparcia Solidarności Wiejskiej, słyszałem następujący dialog. Chłopak stał z napisem „Polish Government must recognize Rural Solidarity”. Starszy działacz, późniejszy zresztą minister rządu emigracyjnego, zwrócił uwagę młodemu Polakowi, że to żaden „Polish government”, bo go nie uznajemy. „Jak to? Chcemy aby uznał Solidarność Wiejską, a my nie chcemy jego uznać”. „Bo w kraju muszą, ale my nie musimy,” padła odpowiedź. Przyjęto tu po prostu że Polacy w Polsce muszą odgrywać inną rolę niż ci na emigracji, ale też wszyscy tu i tam mają wspólny cel niepodległości i demokracji. Nie dla wszystkich było to zrozumiałe.

Natomiast w tej próżni była to jakby szansa dla następnego pokolenia emigracyjnego i dla Polaków przyjezdnych w ostatnich dziesięciu latach. To oni mogli w ramach organizacji anglo-polskich jak Polish Solidarity Campaign (PSC), która powstała

w sierpniu 1980, czy British Solidarity with Poland, który powstał w kwietniu 1981 roku, organizować publiczne spotkania przy pomocy brytyjskich posłów i działaczy związkowych, załatwiać przesyłki drukarek i funduszy do organizacji solidarnościowych w Polsce, być łącznikiem dla brytyjskich związków zawodowych i monitorować błędy w prasie brytyjskiej. Trzeba pamiętać, że dla większości Polaków na Wyspach Solidarność reprezentowała ruch demokratyczny, wolnościowy, anty-komunistyczny który mógł z czasem założyć, pod parasolem potężnego 10-milionowego związku, alternatywną wolną Polskę. Natomiast świat widział to inaczej, każdy po swojemu. Ruchy praw człowieka widziały w Polsce nowy model działania na rzecz praw człowieka. Jako związek zawodowy, „Solidarność” stał się nie tylko partnerem dla zachodnich wolnych związków zawodowych, ale również nowatorem godnym naśladowania dla wolnych związków zawodowych w represjonowanych krajach trzeciego świata jak Senegal, Wybrzeże Kości Słoniowej czy Brazylia. Zachodnie ruchy rozbrojeniowe widziały w Solidarności nie tylko partnera niezależnego ruchu pokojowego na Wschodzie, ale również pierwowzór przeprowadzenia przesilenia społecznego bez rozlewu krwi. Socjaliści na Zachodzie zachłystywali się radykalnym polskim wzorem samorządów pracowniczych tworzonych przez Solidarność w zakładach i w regionach. Inni przejmowali się rolą Solidarności w ochronie środowiska, czy praw kobiet, czy ochrony konsumenta, czy jako ruchu katolickiego. Każdy ruch społeczny na Zachodzie, konserwatywny czy postępowy, religijny czy świecki, widział w Polsce urzeczywistnienie autentycznego partnera swoich poglądów na Wschodzie. Polska była drogowskazem dla wszystkich, bo każdy widział w nowej Polsce solidarnościowej odbicie tego, czego szukał daremnie u siebie. Studium Spraw Polskich czy Polish Solidarity Campaign mogli działać na tym szerokim tle szukania wsparcia z różnych źródeł dla Solidarności.

Natomiast gdy nastąpił stan wojenny w grudniu 1981 roku, polska emigracja powojenna mogła znów odegrać ważniejszą rolę. Wspólnie z posłami brytyjskimi i w ramach British Solidarity with Poland, władze emigracyjne uczestniczyły w masowym wiecu w Albert Hall'u w styczniu 1982 roku. 20 grudnia 1981r. w tydzień po ogłoszeniu stanu wojennego, Polish Solidarity Campaign też zorganizował masowy protest 15 tysięcy osób w którym lwią częścią uczestników było społeczeństwo polskie, ale znaczna część mówców to brytyjscy politycy (głównie lewicowi) i związkowcy. PSC trzymało się zasady unikania mówców skrajnie prawicowych aby uniemożliwić PRLowi propagandy o Solidarności jako o ruchu wyłącznie reakcyjnym subsydiowanym przez CIA i Watykan. Nie chciano na przykład aby w wiecu przeciw generałowi Jaruzelskiemu występowali zwolennicy generała Pinocheta. W czasie demonstracji grudniowej trzeba było trzymać oddzielnie bardziej lewicowe i trockistowskie elementy w tym pochodzie (były nawet filie brytyjskiej partii komunistycznej) bo Polacy byli zaskoczeni ich uczestnictwem i trzeba było im tłumaczyć że „dziś oni są po naszej stronie”. Lecz w licznych następnych akcjach Polish Solidarity Campaign występowali też mówcy ze wszystkich partii politycznych i też mówcy emigracyjni jak Józef Garliński, Jarosław Żaba czy Artur Rynkiewicz.

Dość szybko pewna grupa członków PSC założyła nową organizację Solidarity with Solidarity wokół bardziej charyzmatycznej postaci Tadeusza Jarzembowskiego starającą się unikać bardziej rzekomo lewicowych wątków PSC. Przez następne 5 lat

te dwie organizacje rywalizowały ze sobą w organizowaniu głódówek, pikiet protestacyjnych i innych medialnych happeningów pro-solidarnościowych, choć bardzo często ci sami Polacy i sympatycy brytyjscy uczęszczali na jednym i na drugim. Jest ironią, że ta rywalizacja wzmocniła nie tylko aktywność społeczeństwa polskiego, ale również powiększyła pomoc finansową dla podziemia. Choć Solidarity with Solidarity wykazywał większą energię i wytrzymałość, oficjalni przedstawiciele podziemnych władz solidarnościowych i brytyjskich związków zawodowych woleli współpracę z PSC, a poza tym to PSC przeprowadziło w roku 1983 udaną akcję w przekonaniu Labour Party, aby nie zapraszali już przedstawicieli wschodnioeuropejskich partii komunistycznych jako obserwatorów na zjazdy Partii. Powstały też różne organizacje pro-solidarnościowe w terenie jak Solidarity Tyne and Wear Committee, Nottingham Solidarity with Solidarity, Wyre Forest Polish Solidarity Campaign czy Manchester Solidarity Action Group, które przetrwały szereg lat. Wszystkie te organizacje domagały się odwołania stanu wojennego, wypuszczenia więźniów, ponownego zlegalizowania Solidarności i wolnych wyborów. Z początku popierali bojkot towarów polskich zainicjowany przez rząd amerykański, który poparli też z początku związkowcy brytyjscy, jak np. w fabryce Massey Ferguson, ale później po apelu Lecha Wałęsy i Kościoła tę akcję zaprzestano.

Poza tym PSC założyło organizację Polish Refugees Rights Group, z siedzibą w Polskim Ośrodku Społeczno - Kulturalnym (POSK) aby pomagać Polakom znajdującym się w tym kraju po stanie wojennym przez pomoc finansową i prawną. Był to załączek dzisiejszego East European Resource Centre, który ma siedzibę w POSKu. PSC założył też fundusz z profesorem Stanisławem Gomułą, aby pomóc studentom polskim ukończyć tu studia. Założona przez Krzysztofa Jaraczewskiego organizacja Friends of Poland specjalizowała się w pomaganiu materialnym rodzinom ofiar represji stanu wojennego.

Członkowie Solidarności którzy znaleźli się w Anglii założyli w Londynie Zespół Działania NSZZ „Solidarność” mający na początku 80 członków. Prezesem był Artur Świergiel, członek Zarządu regionalnego Mazowsze. Natychmiast nawiązał kontakt z Trades Union Congress, a w następnym roku już jako londyńskie Biuro NSZZ „Solidarność” został zaliczony do udziału w Radzie Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” w Brukseli, oficjalnie reprezentującej strukturę podziemną „Solidarności” i Lecha Wałęsy. Blisko współpracował z Polish Solidarity Campaign i ze Zjednoczeniem Polskim w Wielkiej Brytanii. Z czasem późniejszy prezes londyńskiego Biura NSZZ Solidarność, Marek Garztecki, był przez parę lat również prezesem PSC.

Po stanie wojennym Rząd na Emigracji stawał się coraz bardziej dostrzegalnym punktem kontaktu dla wielu działaczy opozycji. W latach 70-tych i 80-tych Rząd na Emigracji nie był szeroko znany, a jak znany, to był słabo rozumiany przez społeczeństwo w Polsce. Postać ówczesnego prezydenta Edwarda Raczyńskiego, owiana nieco legendą, wydawała się oddalona od rzeczywistości w Polsce, choć wiadomo że Prezydent był dobrze informowany i pilnie śledził sytuację w Polsce. Po wyborze Papieża to Ojciec Święty był głównym autorytetem moralnym dla wszystkich.

Ale w roku 1982 Papież przybył do Londynu i na masowym wiecu na Crystal Palace przypomniał Polakom, że też są częścią narodu a z przedstawicielami Rządu na Emigracji miał oficjalne spotkanie.

Po doświadczeniach stanu wojennego nastąpiło również lepsze zrozumienie w Polsce niezłomnej, lecz delikatnej, roli urzędu Prezydenta na uchodźstwie wobec wyraźnej przemocy reżymu PRL. Od roku 1986 nowy prezydent, Kazimierz Sabbat, dbał o wsparcie moralne i materialne licznie odwiedzających go działaczy z Kraju. Założył fundusz pomocy charytatywnej dla osób represjonowanych, a przy współpracy z Towarzystwem Pomocy Polakom opiekował się liczną masą uchodźców polskich nie tylko w Wielkiej Brytanii, ale również w Niemczech i w Austrii. Jego biuro stało się regularnym punktem kontaktu dla przywódców nowych ruchów politycznych w Polsce szukających jakby legitymacji dla swojej działalności w Polsce. Lecz Kościół pozostał głównym miernikiem nastawienia emigracji politycznej do Polski. Przykładem była uchwała o sytuacji krajowej w 1983 roku na Zjeździe SPK Wielka Brytania która nie wymieniła ani organizacji „Solidarność”, ani poszczególnych ugrupowań podziemnych, ale przekazywała „pozdrowienia wszystkim działaczom, którzy swoją postawą w ostatnich latach dali przykład osobistej odwagi i poświęcenia w walce narodu Polskiego o Jego prawa do samostanowienia o swoim bycie.” Natomiast jedyna²³ organizacja w kraju dla której Zjazd SPK wyrażał swoje bezpośrednie poparcie, to „hierarchia kościelna z prymasem Polski J.E. Józefem kardynałem Glempem”.²⁴

Tymczasem szersze masy społeczeństwa polskiego zajmowały się pomocą materialną przed i po stanie wojennym. Groźba głodu i braku leków w Polsce dała możliwość szerszej polonii do odgrywania innej, lecz bardziej tradycyjnej, roli. Rodziny indywidualnie, parafie i organizacje świeckie wysyłały do Polski paczki żywności i artykułów pierwszej potrzeby, przesyłali lekarstwa, a firmy anglo-polskie i grupy nacisku nalegały na banki zachodnie o zdobycie bardziej ulgowych kredytów dla zakupów handlowych dla Polski na Zachodzie. Jeszcze w styczniu 1981 roku Sekretariat Rady Polonii Światowej w Toronto podjął uchwałę o organizowaniu Banku Leków do dyspozycji Ministerstwa Zdrowia PRL i Solidarności i upoważnił Kongres Polonii Amerykańskiej do prowadzenia tej działalności. We wrześniu 1981 roku powstał Fundusz Pomocy Medycznej dla Polski („Medical Aid for Poland Fund”), którego głównym celem była wysyłka leków i sprzętu medycznego, a również obuwia, odzieży i żywności do Komisji Charytatywnej Episkopatu, która z kolei rozdzielała tę pomoc pomiędzy szpitalami, klinikami i potrzebującymi instytucjami w Kraju. Ta pomoc charytatywna nie ustała po stanie wojennym. Wręcz na odwrót. Już przez pierwsze dwa lata łączna wartość pomocy wysłana ciężarówkami z Wielkiej Brytanii do Polski pod egidą tego Funduszu wynosiła 4 i pół miliona funtów. W tym samym czasie Charitable Foundation Inc. przy Kongresie Polonii Amerykańskiej wysłała towar wartości

²³ To była Deklaracja Zjazdu, która dotyczyła tylko jednego aspektu stanowiska SPK. W archiwach SPK są dokumenty, korespondencja i artykuły z prasy, które świadczą, że SPK wspierało i miało wielkie uznanie dla „Solidarności” oraz innych ugrupowań i działaczy podziemnych, nie tylko deklaratywnie, ale w formie konkretniej działalności na odcinku zagranicznym oraz na odcinku pomocy materialnej m.in. dla uwięzionych i ich rodzin. [Przyp. red.]

²⁴ Tadeusz Kondracki „Historia Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w WB” str. 150

przekraczającej 40 milionów dolarów. Organizacje jak Medical Aid for Poland i Ockenden Venture ułatwiały przepływ tej pomocy, ale rzeczą kluczową była rola Kościoła jako tego neutralnego łącznika mającego zaufanie emigracji, a również zezwolenia na działalność ze strony władz PRL.

Działalność zarówno lobbyistyczna i charytatywna trwała przez cały okres stanu wojennego i następnych lat politycznej represji. Lecz po roku 1985 działalność polityczna słabła, choć pomoc materialna była kontynuowana. PSC scalał się z Biurem Solidarności NSZZ i przetrwał do roku 1989. Odgrywał czynną rolę w namawianiu Polaków w Wielkiej Brytanii do udziału w wyborach do Sejmu Kontraktowego w roku 1989. Rząd Emigracji²⁵ był ostrożniejszy i unikał poparcia dla wyborów obawiając się wciąż prowokacji. Większa część działaczy niepodległościowych nie posiadała zresztą obywatelstwa polskiego a więc i prawa głosu w wyborach. Lecz autorytet rządu był wystarczająco mocny aby istniała potrzeba ułożenia z nim stosunków przez decydentów z obozu demokratycznego w Polsce. Stosunki między rządem Tadeusza Mazowieckiego a Rządem na Emigracji²⁶ z prezydentem Ryszardem Kaczorowskim były wciąż nieoficjalne choć publicznie odbyło się jedno spotkanie z premierem na przyjęciu w POSKu. Rząd na Emigracji²⁷ nie mógł współpracować w pełni z rządem w których szeregach byli jeszcze generałowie Kiszczak i Siwicki, a prezydentem był Wojciech Jaruzelski. Dopiero pierwsze wybory powszechne na Prezydenta w grudniu 1990 roku umożliwiły przekazanie insygniów prezydenckich II RP przez Prezydenta Kaczorowskiego nowow wybranemu Prezydentowi w Polsce Lechowi Wałęsie, a dopiero po pierwszych wyborach parlamentarnych pod koniec roku 1991 mógł Zygmunt Szadkowski, przewodniczący Rady Narodowej, rozwiązać Radę Narodową i uczestniczyć na inauguracyjnym posiedzeniu nowego Sejmu i Senatu.

Można przyjąć, że emigracja niepodległościowa przez działalność wszystkich pokoleń wywiązała się ze swojej misji walki o polską niepodległość i wolność wspierając ruchy demokratyczne w Polsce. To zostało uznane przez demokratycznie wybrane władze i przez społeczeństwo w Polsce kiedy odzyskała wolność i suwerenność.

²⁵ Rząd II RP z siedzibą w Londynie [Przyp. Red.]

²⁶ Jak powyżej.

²⁷ Jak powyżej.

Ostatnia fala migracji z Polski do Wielkiej Brytanii

Tomasz Machura

Data graniczna wyznaczająca początek fali Polonii poakcesyjnej

Za datę graniczną tej fali emigracji, przyjmuje się 1 maja 2004 roku, kiedy to Polska formalnie przystąpiła do Unii Europejskiej.

Ta grupa emigracji występuje pod różnymi nazwami: emigracja poakcesyjna, unijna lub czasem również najmłodsza / najnowsza Polonia. Ciężko dokonywać podsumowywania fali emigracji, która jeszcze trwa, ale warto przybliżyć jej genezę, związane z nią statystyki oraz jej ogólną początkową i obecną charakterystykę.

Słusznym jest przyjęcie daty 1 maja 2004 r. za początek tej fali emigracji, ale warto zauważyć, że Wielka Brytania była celem podróży zarobkowych i emigracji na mniejszą skalę dla grupy osób, o której będziemy mówić, już od czasu zniesienia przez Wielką Brytanię wiz w latach 90-tych. Bardzo popularna w Polsce nauka języka angielskiego oraz silne oddziaływanie kultury angielskiej, brytyjskiej lub szerzej anglosaskiej powodowało, że Wielka Brytania stała się popularnym miejscem wakacyjnych wyjazdów studenckich na tak zwane saksy²⁸ oraz innych nie stałych, na krótszy lub dłuższy okres wyjazdów w trakcie studiów lub po studiach, ze szczególnym wskazaniem na Londyn.

Fakt restrykcyjnych wówczas (lata 90-te) przepisów wjazdowych nie przeszkadzał w podejmowaniu prób przedostania się za brytyjską granicę. Zakończona sukcesem rozmowa z funkcjonariuszami straży granicznej często tożsama była z rozpoczęciem nielegalnego (niekoniecznie na stałe) pobytu w Wielkiej Brytanii.

Zupełnie zgadzając się z datą 1 maja 2004 r. jako datą graniczną, warto pamiętać, że ta fala na małą skalę zaczęła się wcześniej i duża część z osób, które przyjechały wcześniej po 1 maja zalegalizowało swój pobyt.

W momencie wejścia Polski wraz z Estonią, Łotwą, Litwą, Czechami, Słowacją, Węgrami, Słowenią 1 maja 2004 r., Wielka Brytania oraz Republika Irlandii były jedynymi krajami, które nie wprowadziły ograniczeń w podejmowaniu pracy przez obywateli tych nowo przyjętych krajów. W dużej mierze opierało się to na założeniu, że inne kraje Unii Europejskiej nie wprowadzają restrykcji lub okresów przejściowych. Tak się jednak nie stało i te dwa, angielskojęzyczne kraje były jedynymi, w których Polacy mogli podjąć legalną pracę. Brak restrykcji oraz wspomniana wcześniej popularność języka angielskiego oraz anglosaska kultura spowodowały, że kraje te bardzo szybko stały się głównym miejscem emigracji Polaków.

²⁸ Początkowo - emigracja sezonowa Polaków do Niemiec na okres robót polowych; dziś potocznie wyjazdy za granicę na pracę zarobkową.[Przyp. Red.]

Początkowo legalne zatrudnienie wymagało spełnienia kilku warunków formalnych. Niemal wszyscy pracownicy przybywający z tzw. Accession 8 (A8), czyli Europy Środkowej zobligowani zostali do zgłoszenia się w brytyjskim Home Office za pomocą specjalnie utworzonego formularza o nazwie Worker Registration Scheme (WRS), który należało wysłać w ciągu miesiąca od podjęcia pracy. Mimo, że nie wszyscy rejestrowali się w tym programie, to dane z niego pochodzące można przyjąć za dobry wskaźnik populacji Polaków w Wielkiej Brytanii, a na pewno za wskaźniki dynamiki tego wzrostu.

Dynamika przyjazdów do Wielkiej Brytanii po 2004 r.

Założenia rządu laburzystowskiego²⁹ sprzed 1 maja 2004 r. przewidywały migracje z krajów A8 w granicach 5 – 13 tysięcy rocznie.

Zgodnie z pierwszymi danymi przedstawionymi przez Home Office, tylko w ciągu maja i czerwca 2004 r. w brytyjskim Ministerstwie Spraw Wewnętrznych samych Polaków zarejestrowało się 14 tysięcy na 24 tysięcy z grupy Accession 8.

Już w pierwszych ośmiu miesiącach od tej daty, pod koniec 2004 r. zatrudnienie na terenie Wielkiej Brytanii podjęło 73 500 samych Polaków.

W ciągu 13 miesięcy na teren Wielkiej Brytanii przybyło 231 380 osób z 8 krajów Europy Środkowej, z czego Polacy stanowili ponad połowę czyli 131 290 osób.

W 2003 r. przed wejściem Polski do Unii Europejskiej w Wielkiej Brytanii mieszkało około 69 tysięcy Polaków. Dziesięć lat później w Wielkiej Brytanii oficjalnie mieszkało około 688 000 Polaków urodzonych w Polsce.

Na koniec 2017 roku Office for National Statistics oszacował liczbę Polaków mieszkających na terenie Wielkiej Brytanii na około 1 milion 21 tysięcy osób. Według statystyk brytyjskiego urzędu statystycznego, Polki w Wielkiej Brytanii rodzą rocznie 23 tysiące dzieci. Polacy to druga pod względem liczebności grupa imigrantów w Wielkiej Brytanii, zaraz po Hindusach, a język polski to drugi co do popularności język w Anglii i trzeci w Wielkiej Brytanii (po angielskim i walijskim), z około 1% populacji posługującym się nim na co dzień.

Kim są przyjeżdżający na Wyspy Polacy?

Kim są przyjeżdżający na Wyspy Polacy? Jak widzą siebie w Wielkiej Brytanii? Jak wygląda ich kontakt z Polską, zaangażowanie w sprawy polskie i Polonii?

Za wcześnie jeszcze na przekrojowe opracowania dotyczące obecnej fali migracji, z wycinkowych raportów, artykułów prasowych oraz dyskusji z osobami zaangażowanymi w sprawy Polonii i Polaków na wyspach wyłania się następujący obraz.

Głównie jest to emigracja ekonomiczna. Trudna sytuacja gospodarcza w 2004 r. i brak perspektyw na godziwie płatną pracę zmuszał, w początkowym okresie, w większości młodych ludzi do wyjazdu. W późniejszym okresie dochodziła do tego chęć zdobycia doświadczeń, czy przygody polegającej na życiu za granicą.

²⁹ Labour Party

Imigranci z Polski w zasadzie bardzo dobrze odnaleźli się w społeczeństwach krajów przyjmujących gdzie bardzo ciężko pracują. Nie są grupą, która sprawia problemy w krajach przyjmujących. Nie nastąpiła gettoizacja, Polacy bardzo dobrze, z perspektywy polskiej, może nawet zbyt dobrze się integrują.

Wzrasta także, zamożność Polaków w miarę dojrzewania emigracji po migracyjnej. Mogą świadczyć chociażby to jak zmieniały się reklamy skierowane do nich z biegiem czasu. Początkowo kierowane do Polaków reklamy przelewów pieniędzy i kont po polsku, telefonów komórkowych, biletów na promy, zostały zastąpione ofertą kredytów hipotecznych, usług prawniczych (np. rozwody) po oferty inwestycji w nieruchomości itp.

Zaraz po akcesji przyjeżdżają na Wyspy bardzo młodzi ludzie głównie w wieku od 18 do 20-kilku lat. Potwierdzają to dane Accession Monitoring, wg których 82% zarejestrowanych w 2010 r. to osoby pomiędzy 18 a 34 rokiem życia. W latach 2004-2008 tylko 8% Polaków przybyło na Wyspy z dziećmi, w roku 2008 odsetek ten wynosił 11%.

Zasadniczą różnicą pomiędzy najnowszą falą emigracji, a tymi wcześniejszymi jest dostęp do Polski i polskości. Wcześniejsze fale emigrantów nie miały łatwego dostępu do Polski, wpływały na to odległości geograficzne, koszty podróży czy wreszcie rządy reżimu komunistycznego w naszej Ojczyźnie po zakończeniu drugiej wojny światowej. Sytuacja ta spowodowała, że wojenne uchodźstwo zbudowało ogromną ilość organizacji polskich, polskich miejsc, ośrodków i centrów. Polacy spotykali się i wspólnie doświadczali polskości. Jak przypominała to Pani Jagoda Kaczorowska w jednej ze swych wypowiedzi, zbudowali oni Polskę poza Polską.

Najnowsza Polonia żyje Polską prosto z Polski. Można ich nazwać emigracją Skype'a i Ryanaira - Skype pozwala na utrzymywanie stałego, bardzo bezpośredniego kontaktu z rodziną i przyjaciółmi, a tanie linie lotnicze na częste wizyty w Ojczyźnie. Mają bezpośredni dostęp do polskiej prasy, muzyki, stacji radiowych, telewizji i seriali, portali i plotek. Mogą stworzyć sobie polski dom zagranicą i żyć w nim tak jak by żyli w Polsce.

Ta fala emigracji następowała równolegle z rozwojem technologii komputerowej (komunikacji cyfrowej) oraz taniego transportu lotniczego. Bardzo typowym przypadkiem zaraz po roku 2004 było kupowanie za pierwsze zarobione pieniądze komputera, dyskusje na forach internetowych o zestawach słuchawkowych by mieć stały i bliski kontakt z rodziną i przyjaciółmi w Polsce poprzez Skype'a. Krótko później bardzo częsty stał się widok czas od anten satelitarnych na lotniskowych taśmach odbioru bagażu.

Wciąż nie wiadomo jak w długim terminie zachowa się ta fala emigracji. Słysz się w wielu rozmowach, że w bardzo wielu przypadkach decyzja o stałej emigracji nie została podjęta. Mimo wielu lat, które upłynęły od wyjazdu, duża część tej fali emigracji pozostaje w pewnego rodzaju rozkroku pomiędzy Polską i krajem zamieszkania. Powoduje to, że nie występuje poczucie oderwania od ojczyzny. Brak oderwania i poczucie tymczasowości emigracji ma wpływ na poziom zaangażowania w życie polonijne, co przejawia się mniejszą partycypacją w organizacjach lub nawet czasem

zaniedbywanie polskiej kultury i nauki dzieci języka polskiego. Nie powstały na razie jeszcze prężne i duże organizacje młodej Polonii porównywalne do tych, które wypracowała emigracja wojenna. Wiele osób z tej emigracji podchodzi do organizacji polonijnych jako klienci, a nie ich współtwórcy biorący odpowiedzialność za ich rozwój. Można znaleźć też przykłady organizacji, które bardzo dobrze otworzyły się na nową Polonię - polskie parafie, szkoły sobotnie oraz harcerstwo.

Z drugiej strony ta nowa fala emigracji w ciągu 15 lat, stworzyła lub aktywnie włączyła się w bardzo wartościowe inicjatywy takie jak Polish Heritage Day w Wielkiej Brytanii, Polska Eire w Irlandii.

Często może się wydawać, że masowe organizacje nie są potrzebne w obecnych czasach i że wszyscy 20, 30, 40 latkowie na całym świecie zachodnim zachowują się podobnie, raczej skupiając się w małych grupach i w świecie mediów społecznościowych. Pojawiają się jednak momenty, że nieoczekiwanie pojawia się potrzeba stawania w obronie praw wspólnoty za granicą gdy są zagrożone np. zagrożona była matura z języka polskiego w szkołach angielskich lub zagrożony był pomnik katyński w New Jersey, Stany Zjednoczone.

Można mieć nadzieję, że w miarę jak emigracja poakcesyjna staje się coraz bardziej dojrzała będzie zwiększać swoje zaangażowanie w życie polonijne.

Brexit

Mówiąc o emigracji poakcesyjnej nie można pominąć słowa na B czyli Brexitu. Znaczący był udział Polaków jako tematu, przedmiotu kampanii przedreferendalnej. Często bardzo niesprawiedliwe podnoszono sprawę nadmiernej emigracji, pobierania zasiłków itd. Po ogłoszeniu wyników referendum dotyczącego opuszczenia UE przez Wielką Brytanię, nasiliły się ataki na tle ksenofobicznym na Polaków m.in. w sierpniu 2016 roku doszło do zabójstwa z nienawiści Polaka w angielskim mieście Harlow.

Tak jak wejście Polski do Unii w 2004 r. rozpoczęło tę falę emigracji, tak skuteczny Brexit ją najprawdopodobniej zatrzyma.

Pokazują to dane opublikowane w połowie listopada 2018 r. przez Office for National Statistics pokazujący spadek populacji polskiej o 36 tysięcy do 985 tysięcy W 2017 r. Polaków na Wyspach było 1 021 000, a teraz 985 tysięcy (ok. 10 tysięcy z nich w tym czasie uzyskało obywatelstwo brytyjskie).

Dodatkowym czynnikiem wpływającym na znaczne zredukowanie przyjazdów z Polski jest wzrost gospodarczy w Polsce powodujący, że realna różnica w zarobkach mimo, że wciąż znacząca, bardzo się zmniejszyła od roku 2004.

Nie wiemy jak potoczą się losy obecnej fali emigracji ale musimy pamiętać o słowach Jan Nowaka Jeziorańskiego: „[...] emigracja to jest tylko jedno pokolenie, a naród jest łańcuchem pokoleń. Emigracja jeśli nie jest zasilana nowymi dopływami, to trwa półtora pokolenia i na tym się kończy”.

Organizacje ZPWB

Tadeusz Stenzel

Na wstępie pozwolę sobie przytoczyć wyciąg z zadań zapisanych w pierwszych punktach Statutu przyjętego na Kongresie 23-24 luty 1947r. jako cele Zjednoczenia.

„dążenie do zrzeszenia w swych ramach całego wychodźstwa w W.Brytanii”

„reprezentowanie społeczeństwa polskiego oraz obrona jego praw i interesów w Zjednoczonym Królestwie, a ramach zadań określonych”

„zachowanie łączności duchowej z krajem i organizowania dla niego pomocy”

Zjednoczenie Polskie w W.Brytanii założone jako organizacja parasolowa poza rządowa wypełniająca potrzebę reprezentowania polskiej mniejszości na Wyspach od 1947 r. osiągnęło miano i status Charitable Incorporated Organisation (C.I.O.) w 2015 r. Cele organizacji się nie zmieniły, ale zmiany w wykonywaniu i dostosowaniu się do zmieniających warunków spowodowały bardziej nowoczesny rodzaj działania.

Przez ostatnie lata, liczba organizacji członkowskich zmniejszyła się ponieważ wiele organizacji założonych za czasów po zakończeniu działań wojennych lub w latach późniejszych już przeszły do historii, wraz z ich założycielami. Nowe fale emigracyjne przybyły na Wyspy z innych powodów i te istniejące organizacje nie zawsze odpowiadały ich potrzebom.

Pracą Zjednoczenia kieruje Zarząd (Board of Trustees), który składa się z Prezesa i powierników (maksymalnie 11). Zarząd robi wszelkie starania, aby utrzymać kontakt i informować organizacje członkowskie i inne o tym co się dzieje wśród Polonii i Polaków mieszkających na Wyspach; wspiera polską kulturę poprzez organizowanie corocznych obchodów Święta Niepodległości, różnych konferencji oraz wydawaniem publikacji. Dawniejsze Rady i Zebrania Zjednoczenia zostały zastąpione dwoma zebraniem w roku. Obecnie dla organizacji członkowskich, pierwsze zebranie (przeważnie w styczniu) jest szczególnie ciekawym forum do dyskusji i rozważaniu różnych zagadnień i celów. Drugie zebranie (latem) pełni funkcję rocznego Walnego Zebrania, na którym odbywają się wybory członków Zarządu.

Zarząd jako członek Rady Polonii Świata (RPŚ) wspiera jej pracę. Bierze również udział w Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych (EUWP) oraz w Radzie Konsultacyjnej przy Ambasadzie RP w Londynie. Do tych zajęć należy dodać obecność prezesa lub powierników, jako przedstawicieli Polonii, na wielu wiecach, zebraniach, spotkaniach oraz towarzyskich imprezach np. udział w uroczystościach pod pomnikami polskimi czy obecność na walnych zebraniach innych organizacji.

Przykładem współpracy z Brytyjczykami było spotkanie międzyreligijne w katedrze Southwark przeciwko „Hate Crime” oraz na zebraniach nt. „Settlement Scheme” w Europa House. Konferencje organizowane przez ZPWB odbywają się na różne tematy interesujące dla osób polskiego pochodzenia. Ostatnio odbyły się konferencje na tematy gospodarcze: jak założyć firmę, czego się spodziewać podczas wywiadów/rozmów w banku czy z przedstawicielem związku.

W ostatnich latach ukazały się wydawnictwa na tematy historyczne. W 2017 r. wyszła jednodniówka z okazji 70-lecia ZPWB, a w 2018 r. publikacja pt. „Listopad 1918 - Czy to jest wczoraj czy jutro Narodu?” w stulecie odzyskania niepodległości przez Polskę.

ZPWB utrzymuje kontakty z brytyjskimi władzami i dba o polonijne interesy poprzez listy pisane do kolejnych premierów i polityków. Bierze udział w spotkaniach n.p. Forum „Belwederskie” w Londynie i w Warszawie i spotkania w londyńskim City Hall i Europa House.

Zjednoczenie Polskie będzie dalej stało w obronie praw Polaków w Wielkiej Brytanii i poczyniło wszelkie działania w rozpowszechnianiu wiedzy o Historii i Kulturze Polskiej. Nadal będzie czuwać nad dobrym imieniem Polaków.

ORGANIZACJE CZŁONKOWSKIE ZJEDNOCZENIA POLSKIEGO od 1947

Zjednoczenie powstało z inicjatywy podjętej na spotkaniu 10 września 1946 r. przez następujące zrzeszenia:

Komitet Organizacji Zawodowych (22 organizacje)

Towarzystwo Polskie w Londynie (organizacja istniejąca od 1885 r.)

Komitet porozumiewawczy Trzech Samopomocy Wojskowych (Polskich Sił Zbrojnych)

Na Walnym Zgromadzeniu w lutym 1947 r, założycielami Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii (ZPWB) były następujące 32 organizacje (podane alfabetycznie):

Centralny Związek Zawodowy Robotników i Pracowników w W.Brytanii

Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe Polskie

Koło byłych Żołnierzy Armii Krajowej

Polskie Katolickie Stowarzyszenie Uniwersyteckie „Veritas”

Polskie Zrzeszenie Gospodarcze

Samopomoc Lotnicza

Samopomoc Marynarki Wojennej

Stowarzyszenie Księgowych Polskich w W.B.

Stowarzyszenie Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim

Stowarzyszenie Polskich Kombatantów (SPK)

Stowarzyszenie Prawników Polskich w Zjednoczonym Królestwie

Stowarzyszenie Techników Polskich (STP)

Towarzystwo Ekonomistów i Prawników Polskich na Obczyźnie

Towarzystwo Polskie w Londynie

Zjednoczenie Polek na Emigracji

Zrzeszenie byłych Pracowników Rządu RP w Londynie

Zrzeszenie Kooperatystów Polskich w W.B.

Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego na Uchodźstwie (ZNP)

Zrzeszenie Pracowników Polskiego Lotnictwa w W.B.

Zrzeszenie Psychologów i Pracowników Psychologicznych na Obczyźnie

Związek Artystów Scen Polskich (ZASP)

Związek Dziennikarzy RP

Związek Farmaceutów Polskich poza granicami Kraju

Związek Handlowców i Administratorów

Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP)

Związek Kapitanów, Oficerów pokładowych, Maszynistów i Radiotelegrafistów Polskiej

Marynarki Handlowej

Związek Kolejarzy Polskich w W.B.

Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie

Związek Rolników Polskich w W.B.

Związek Rzemieślników i Robotników Polskich w W.B.

Zrzeszenie Profesorów i Docentów Polskich Szkół Akademickich w W.B.

Zrzeszenie Sędziów i Prokuratorów RP

Delegatury ZPWB zostały stworzone w Szkocji (1947 r.) i w Walii (1948 r.).

Na kolejnym spisie są umieszczone wszystkie organizacje, które były członkami ZPWB podczas ostatnich siedmiu dekad. [Na niebiesko zaznaczone są organizacje założycielskie.](#) ☞ oznacza, że organizacja jest obecnie czynna / działająca.

- ☞ Bał Polski CIC
[Centralny Związek Zawodowy Robotników i Pracowników w W. Brytanii](#)
Chor im. K. Szymanowskiego
[Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe Polskie](#)
- ☞ EWA CIC
- ☞ Federacja Polskich Zespołów Folklorystycznych - FPZF
Fundusz ZP
ZP LTD
Grabowski Studies LTD
- ☞ Instytut Józefa Piłsudskiego
- ☞ Instytut Polski i Muzeum im. Gen. Sikorskiego
- ☞ Instytut Polskiej Akcji Katolickiej
- ☞ Klub Polski Grantham
- ☞ Koło b. Żołnierzy AK / Studium Polski Podziemnej
Koło Członków Indywidualnych
Koło Junackie Szkoły Kadetów
Koło Kobiet Żołnierzy PSZ
- ☞ Koło Lwowian
Koło Oficerów Artylerii
Koło Oficerów Dyplomowanych na Obczyźnie
- ☞ Koło Pań na Balham
- ☞ Koło Polaków z Indii
Koło Pomocnicze Lotnicze Służby Kobiet
- ☞ Koło Przyjaciół JP II
Koło Szkoły Podchorążych Piechoty
Koło Wychowanków i Wychowawców Lotniczych Szkół Małoletnich
Komisja Porozumiewawcza Polskich Organizacji Kobietych
Komitet Koordynacyjny Polskich Organizacji Społecznych w Oxford
Komitet Koordynacyjny w Swindon
Komitet Obywatelski Pomocy Uchodźcom Polskim
- ☞ Komitet Pomocy Polakom na Wschodzie
- ☞ Kresy - Siberia
- ☞ Kresy Famiy
London Polish Business Club
Obywatelski Związek Polek na Uchodźstwie
- ☞ Ognisko Polskie
Ognisko Rodzin Osadników Kresowych
- ☞ Ośrodek Polski Oxford
- ☞ Poles in Need (PIN CIC)
- ☞ Polish City Club
Polish English Business Association
- ☞ Polish Housing Association (Ealing)
- ☞ Polish Professionals
- ☞ Polish Psychologists

- ☯ Polska Fundacja Kulturalna
- ☯ Polska Macierz Szkolna
- ☯ Polska Misja Katolicka
- ☯ Polska YMCA
- ☯ Polski Fundusz Dobroczynności
- ☯ Polski Ośrodek Społeczno Kulturalny (POSK)
- ☯ Polski Ośrodek Społeczny w Scunthorpe
- ☯ Polski Uniwersytet na Obczyźnie (PUNO)
- ☯ Polski Związek byłych Więźniów Politycznych I Obozów Koncentracyjnych
- ☯ [Polskie Katolickie Stowarzyszenie Uniwersyteckie „Veritas”](#)
- ☯ Polskie Koło Katolickie Leamington Spa
- ☯ Polskie Koło Katolickie Redditch
- ☯ Polskie Towarzystwo Mieszkaniowe w Penrhos
- ☯ Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie (PTNO)
- ☯ [Polskie Zrzeszenie Gospodarcze](#)
- ☯ Rada Polskich Organizacji Cheltenham
- ☯ Rodziny Katyńskie
- ☯ [Samopomoc Lotnicza](#)
- ☯ [Samopomoc Marynarki Wojennej](#)
- ☯ [Stowarzyszenie Księgowych Polskich w W.B](#)
- ☯ [Stowarzyszenie Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim](#)
- ☯ [Stowarzyszenie Polskich Kombatantów do 2013 – obecnie Fundacja](#)
- ☯ [Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w WB](#)
- ☯ Stowarzyszenie Polskie w Slough
- ☯ [Stowarzyszenie Prawników Polskich w Zjednoczonym Królestwie](#)
- ☯ [Stowarzyszenie Techników Polskich \(STP\)](#)
- ☯ TOPAZ
- ☯ [Towarzystwo Ekonomistów i Prawników Polskich na Obczyźnie](#)
- ☯ [Towarzystwo Polskie w Londynie](#)
- ☯ Towarzystwo Pomocy Polakom (TPP)
- ☯ Towarzystwo Popierania Nauki Polskiej
- ☯ Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i Młodzieży (?)
- ☯ Towarzystwo Przyjaciół PUNO
- ☯ Towarzystwo Uniwersytetów Robotniczych
- ☯ Veritas Foundation
- ☯ [ZHP Naczelnictwo -](#)
- ☯ [ZHP Okręg ZHP w Wielkiej Brytanii](#)
- ☯ [Zjednoczenie Polek na Emigracji](#)
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Melton Mowbray
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Bradford
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Coventry
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Derby
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Glasgow
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Leeds
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Leicester
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Manchester
- ☯ Zjednoczenie Polskie w Nottingham

- Zjednoczenie Polskie w Oxford
 - Zjednoczenie Polskie w Sheffield
 - Zjednoczenie Polskie w Szkocji (delegatura)
 - Zjednoczenie Polskie w Slough
 - Zjednoczenie Polskie w Swindon
 - Zjednoczenie Polskie w Walii (delegatura)
 - [Zrzeszenie byłych Pracowników Rządu RP w Londynie](#)
 - [Zrzeszenie Kooperatystów Polskich w W.B.](#)
 - ☯ [Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego Zagranicą \(ZNPZ\); poprzednio ZNP](#)
 - Zrzeszenie Plastyków Polskich w W.Brytanii
 - ☯ [Zrzeszenie Polaków Okręgu Kent](#)
 - [Zrzeszenie Pracowników Polskiego Lotnictwa w W.B](#)
 - [Zrzeszenie Profesorów i Docentów Polskich Szkół Akademickich w W.B.](#)
 - [Zrzeszenie Psychologów i Pracowników Psychologicznych na Obczyźnie](#)
 - [Zrzeszenie Sędziów i Prokuratorów RP](#)
 - Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich na Uchodźstwie (ZSAPU)
 - Zrzeszenie Zespołów Folklorystycznych
 - [Związek Artystów Scen Polskich \(ZASP\)](#)
 - [Związek Dziennikarzy RP](#)
 - [Związek Farmaceutów Polskich poza granicami Kraju](#)
 - [Związek Handlowców i Administratorów](#)
 - [Związek Inwalidów Wojennych PSZ](#)
 - ☯ [Związek Karpatczyków 3DSK](#)
 - [Związek Kapitanów, Oficerów pokładowych, Maszynistów i Radiotelegrafistów Polskiej Marynarki Handlowej](#)
 - [Związek Kolejarzy Polskich w W.B](#)
 - ☯ [Związek Lekarzy Polskich na Obczyźnie](#)
 - ☯ [Związek Lotników Polskich \(ZLP\)](#)
 - ☯ [Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie](#)
 - [Związek Polskich Kadetów 1918 - 1939](#)
 - ☯ [Związek Polskich Klubów Sportowych \(ZPKS\)](#)
 - [Związek Polskich Oficerów Marynarki Handlowej](#)
 - [Związek Polskich Spadochroniarzy](#)
 - [Związek Rolników Polskich w W.B.](#)
 - [Związek Rzemieślników i Robotników Polskich](#)
 - [Związek Sokołów Polskich](#)
 - [Związek Szkół Młodszych Ochotniczek](#)
 - [Związek Ziem Wschodnich RP](#)
 - [Związek Ziemian w W.Brytanii](#)
 - ☯ [Związek Żołnierzy 5KDP](#)
- (RAZEM: 125 organizacji)**

Co Nas Łączy?

**Różni nas wiek. Różnią nas powody, dla których mieszkamy na tych wyspach,
ale łączy nas miłość Polski.**

KONFERENCJA : „CO NAS ŁĄCZY”

„...dzielą nas góry i rzeki....wspólnie biją nasze serca....”

sobota 16 marca 2019, Sala Malinowa, POSK, Londyn . (0930 - 1700)

Program:

0930: Rejestracja - kawa

1000: Przywitanie - Prezes Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii, Tadeusz Stenzel

PRELEKCJE:

- Emigracje z Polski za czasów zaborów +/- do 1918 oraz działanie emigracyjne na rzecz Polski 1918 – 1939. **Dr.hab.Paweł Duber**
- Rząd Polski za granicą podczas i po drugiej wojnie światowej **p.Jolanta Sabbatówna**
Czas na pytania

11.45 – 12.00: przerwa na kawę

PRELEKCJE:

'Emigracja' do W.Brytanii po drugiej wojnie światowej –

- Lata 1940 + Powojenna Emigracja – **p.Staszek Berkiet**
- Życie Emigracji Niepodległościowej w W.Brytanii –
pp.Teresa Szadkowska-Łakomy i Jagoda Kaczorowska
Czas na pytania

1315-1400: OBIAD

PRELEKCJE:

- Lata 80-te „Solidarność” – **p.Wiktor Moszczyński**
- Po 2004 r. „wejście do UE” – **p. Tomasz Machura**
- Organizacje ZPWB od inauguracji Zjednoczenia– **p.Tadeusz Stenzel**

1545: przerwa na kawę – 15 minut

1600: DYSKUSJA:

PANEL: Przewodniczący: dr. Marek Szablewski

Na zdjęciu: dr Marek Szablewski - stoi. Siedzą od lewej: Tadeusz Stenzel, Prezes ZPWB, dr Paweł Duber, Jolanta Sabbatówna, Adam Klupś (Instytut Piłsudskiego), Jagoda Kaczorowska, Tomasz Machura PPL/Klub Jagielloński.

1630: PODSUMOWANIE

Odśpiewanie Hymnu Narodowego

Co Nas Łączy?

**Różni nas wiek. Różnią nas powody, dla których mieszkamy na tych wyspach,
ale łączy nas miłość Polski.**

Wydawca: Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii, 240 King Street, London W6 0RF, England

Drukarnia: CE Print Ltd. Unit 11.1, The Vassal Centre, Gill Ave., Bristol BS 16 2QQ

Londyn 2020